

TÖÖLISTE HÄÄL

Aprill 1938

11. aastakäik

E. Töölisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälkandja

Ametiühingute ülesandeid palgaaktsiooni ettevalmistamisel.

J. Voiman.

Majandusliku kõrgkonjunktuuri ajal on töölistel kõige soodsam esineda oma palgakõrgendusnõuetega. Seda võime tähele panna meil Eestis ka praegu. Läinud aastal esinesid töölised peaaegu kõigis käitistes palganõudmistega, kusjuures mõnel juhul saavutati suuremaid, mõnel juhul väiksemaid tagajärgi.

Mitmele poolt on toonitatud, et meil praeguses olukorras ametiühingutel ei ole palgavõitluse alal enam võimalik midagi tööliste kasuks korda saata, sest kehtiv töötülide lahendamise kord ei anna ametiühingutele õigust esineda tööliste volinikuna palganõudmistepuhul.

Vaatleme lähemalt, kas praeguses olukorras tõesti ametiühingutel ei ole midagi teha tööliste palgaolude parandamiseks.

Oleks ekslik pidada küllaldaseks palgaaktsiooni elgatamisel töölistel vaid omapoolsete nõudmistepaberile panemist ja nende edasiandmist ettevõtjatele. Säärasel juhul tööliste esindajad võiksid sattuda väga täbarasse olukorda, kui nende vastane, näiteks töötülide lahendamise komisjonis, esitaks argumendid

ühes omapoolsete tõestustega, mis peavad näitama tööliste poolt esitatud nõudmistepõhjendamatus.

Palgaaktsioonitänapäeval on suurel määral diskussiooni-, vaidlusekõikumine, ja siin jääb sageli võitjaks see, kes oskab oma seisukohti paremini kaitsta.

Palgaaktsiooni ettevalmistamine peab algama õige kaugelt ja hõlmama isegi alasid, millel on näiliselt vähe otsest tegemist asja enesega. Ametiühingutel on siin suur töö ees.

Vaatleme veidi näiteks inglise ja skandinaavia ametiühingute palgavõitluse eeltöid.

Iga aktsiooni eel eelmisest palgavõitlusest saadik peetakse hoolsasti silmas ja pannakse kirja kõik muudatused tööstuse olukorras. Iga tehniline uuendus, iga masina täiendus või uute masinate juuretoomine moodustab selle niiteldi — tööprotsessilise — aluse, millele rajatakse palganõudmistehnoloogilised põhjendused. Iga tehniline uuendus tõstab ju üksiktöölise tööviljakust, sest muidu po-

leks ettevõtjal mõtet teinekord suuri kulu- nõudvaid uuendusi teostada, — see järe- likult suurendab ettevõtja kasu.

Selle väljaarvamine ei ole kerge, ja täpselt seda kõrvalseisjad suudavadki teha. Ometi ametiühingu või teiste palga- aktsiooni juhtivate instituutide ülesanne on siin kaudse argumentatsioonitee leid- mine, mis peaks siiski aitama jõuda lähe- male tõelisele puhastulule. Inglased oma kalkulatsioonidesse võtavad uute seadeldiste kapitaliprotsendid, ning võrreldes endiste seadeldistega arvestavad välja, kuipalju võib maksimaalselt tõusta üksik- tööliste tööproduktiivsus, millisel määral selle tagajärjel võivad kasvada ettevõtja lisatulud, ja lõpuks, milline on faktiline produktioonihulk ja siit järgnev tõenäo- line puhastulu tõus.

Seesugused kalkulatsioonid, kui nad on ka rajatud umbkaudsetele andmetele, harilikult ei meeldi ettevõtjatele, sest nad peavad siis esitatud väidete ümberlükka- miseks tooma ette omapoolseid andmeid. Täpseid andmeid ette tuua aga nad ei taha, hoopis valedega ka esineda ei söanda, sest juhul, kui vastaspool viimati omab selles asjas täpsemaid tõendusid kui esialgu avaldatud, siis kaotaksid ette- võtja muudki väited täieliku usaldatavuse.

Sattudes selliste pihtide vahele, ette- võtjaskond harilikult hakkab argumen- teerima koguni üldiste, väheütleivate väidetega. See tähendab aga juba suurt võitu tööliste esindajaile edaspidistes vaielustes.

Inglise ja Skandinaavia ametiühingu- tel on kogutud rikkalik tagavaramaterjal. Nad tavaliselt bibliografeerivad kõik aja- lehtedes ja ajakirjades ilmuvad majan- duslikku iseloomu kandvad kirjutused, millel kuidagi võib olla tähtsust kas otse- selt palgaliikumise või vastava majan- dusharu arengu suhtes. Hoolikalt kogu- takse ka töösturite avalikke sõnavõtte, mis on leidnud aset erisugustes tingimus- tes ja millistest ühte teisele risti vastu seades teinekord saadakse teha üpris kasulikke järeldusi. Samuti on suur täht- sus tööstuste aruannetel, kuna bilansside asjatundlik lugemine ja mitmesuguste muude materjalidega võrdlemine võib aidata kaudselt kaasa ettevõtte tõelise puhastulu päevavalgele toomiseks. Nii näiteks on olemas ettevõtteid, mis oma

aruannetes näitavad liig kiiret ja suurt amortisatsiooni, varjates seega oma tulu- sid. Samuti aktsiate kursisedeli liikumine ühes börsiolukorra tundmisega võib teine- kord asjatundlikule silmale kõnelda väga palju.

Kõigi nende andmete analüüs, nende vastastikune võrdlemine, ajakirjanduses ilmunud märkuste arvesse võtmine ning käitise produktiooni ja ta saaduste müü- gihindade ühes toorainete ostuhindade silmaspidamisega moodustab selle laia- lise materjalide kogu, mille alusel ameti- ühingute eriteadlased peavad valmistama ette palgaaktsiooni põhjenduseks vaja- likud väited.

Kuid see on vaid eeltööde üks osa, mis puudutab ettevõtteid ja muudatusi nende tööviljakuse, toodanguhulga ning hindade alal. Teisest küljest tuleb palga- aktsiooni põhjendada ka tööliste eluvaja- duste seisukohalt.

Ka siin kaldutakse pidama asja äär- miselt lihtsaks. On turul piima, leiva, liha jne. hind tõusnud, siis üteldakse: elu- kallidus on tõusnud, vaja seevõrd palka juure saada. Kõige kõvemaks argumen- diks on tavaline ametlik elumaksumuse indeks. Kuid see kiiduväärt tabel tööliste reaalteenistuse, veel vähem relatiivse palga, seisukohalt ei ütle väga palju. Elumaksumuse indeksit võib korraldada nii, et ta ka siis, kui tööliste hing on pea- aegu niidiga kaelas, näitab ikka veel, et mees ei tarvitse väga kõvasti nuriseda, kuna indeksis pole näha väga suurt elu- maksumuse tõusu.

Palgaaktsiooni ettevalmistamisel on vaja uurida *hindade liikumist just nende ainete ja elatumistingimuste alal, mis moodustavad töölistkonna peamise elatu- mise aluse.* Teisest küljest tuleb andme- tega tõendada, *kuidas on kujunenud suhe tööliste ja teiste klasside äraelamistingi- muste vahel, kas majandusliku heaolu „käärid“ pole avanenud enam töölis- konna kahjuks.*

Muidugi siin toodud palgaaktsiooni eeltööde kirjeldus ei taha ega saagi ene- sest kujutada mingit ülesannete täpset loetelu. Eeltööd igas tööstusharus on isesugused vastavalt tööstusharu iseloo- mule. Siin on näidatud eeltööde ulatust ja mitmekesisust, et paremini rõhutada ametiühingute osatähtsust palgaaktsiooni ettevalmistamisel, kuna ju üksikisikud

ilma materjaalse tagapõhjata ei suuda iialgi teha seda tööd, mille ta moodne palgavõitlus ei ole teostatav.

On kogutud materjalide põhjal selgitatud, kui võrd majanduslikust arengust tingitud heaolu tõus või olukorra kujunemine on läinud mööda tööliskonnast, või surunud hoopis ta elatumistingimused allapoole, siis asutakse koostama palganõudeid.

Ka see töö nõuab väga suurt ettenägelikkust. Noored kogenematud ametiühingud, aga ka organiseerimatud ja iseenesest tekkivate palgaliikumiste juhid kalduvad arvestama nii: esitame ettevõtjatele huupi veidi suuremad nõudmised kui need, millistega oleksime valmis leppima, et hiljem, kui läheb vaidluseks, oleks asja kauplemiseks ja mahajätmiseks.

Kuid see ei ole õige. *Iga palgaaktsioon on tõsine ja ulatuslik ühiskondlik akt.* Ta riivab mitte ainult pooli endid, vaid suuremate liikumiste puhul peaaegu kõiki ühiskondlikke kihte. Teda hindavad peale tööliste ja ettevõtjate ka veel tarbijate laiad massid, riigivõim ja avalik arvamine. Moodsas palgavõitluses, isegi siis kui asi on läinud streigini, küsimust ühe või teise poole kasuks aitab muu seas otsustada see, milliseks kujuneb avalik arvamine.

Sellepärast palganõudmise koostamise põhieeglik on: *iga üksik punkt nõudmistest olgu täiesti reaalne selles mõttes, et seda saadakse täielikkude ja mitmekesisete andmete varal põhjendada ja kaitsta.* Teadlik ja tahtlik etteküsimine on lubamatu ja asjale kahjulik. Üksainus niisugune „haige“ punkt võib tekitada umbusalduse kogu palgaaktsiooni vastu ja põhjustada avalikke etteheiteid liialdamises ja hoolimatuses ühiskonna suhtes, milliseid etteheiteid ettevõtjaskond püüab niikuinii õhutada ja levitada.

Kuid mõnikord siiski tuleb ka hästi põhjendatud nõudmiste puhul ettevõtjatega tublisti tingida ja jätta alla, aga seda tehakse siis, kui vastaspool suudab faktiliselt näidata mõne põhjenduse ekslikkust, või kui seda nõuavad mõned erikaalutlused, mis on üles kerkinud hiljem ja mida polnud võimalik näha ette palganõudmise koostamise ajal, või näiteks siis, kui enamasi jaos punktides on jõutud kokkuleppele ja tüliõunaks osutub

veel vaid mõni üksik nõudmine või nõudmise üksikasi.

Kuid ka tööliskonna enese seisukohalt on vajalik, et esitatud nõudmised oleksid reaalsed ja hästi põhjendatud.

Tõsi on ju see, et üks ametiühinguline vool — sündikalism — asub vastupidisel arvamusel. Ta lähtub sellelt seisukohalt, et oluline pole töölisele see väike palgatõus, mida iga üksik palgaaktsioon võib tuua, kuna ju kapitalistliku tootmissüsteemi edasikestvusel tööline ei saa kätte tervet lisaväärtust, mis ta oma tööga on loonud, sellepärast tuleb esitada võimalikult suuremaid nõudmisi, et sel teel tekitada laialistes hulkades enam huvi ja indu võitluseks, enam rahulolematust, et kord jõuda sellise pingeni, kus võitlus muutuks revolutsiooniks, mis teostaks maksva ühiskondliku korra kukutamise ja uue loomise. — Aga sellise palgavõitluse taktikaga, kus seda on proovitud, pole sündikalism ometi kuigi kaugele jõudnud: mõned ägedad streigipursked, mõned löömingud, mis kordumisel on jäänud ikka nõrgemaks, kuna tööliskond tulemusteta võitlusest ei pea suurt lugu, tüdineb alalistest mürglitest ja jääb lõpuks täiesti ükskõikseks. Töölisliikumise seisukohalt neil pole enam mingit tähtsust.

Vabaametiühinguline palgaliikumine nagu kõigis küsimustes nii ka siin arvestab ainult reaalse olukorraga — ka tavalise töölise reaalse psüühikaga, millel on määratu tähtsus palgaliikumises.

Tavaline tööline võib olla vastupidavaks võitlusteguriks sel korral, kui ta on veendunud, et asi, mille eest ta astub välja, on igati teostatav, õige ja otstarbekohane. Tekib tal aga mulje, et palganõudmise koostajad liialdavad ja võivad seega juhtida võitluse lousetusse olukorda, siis solidariteedi pärast kaasatunud inimestel puudub see sisemine tunne, et asja eest on mõtet kõike jõudu pingutada ning lõpuni vastu pidada. Sisemiselt kahtlevate inimeste peale ei saa palju rajada, nad võivad kergesti ära langeda.

Õeldu maksab nii ametiühinguliselt organiseeritute kui ka — ja vahest veel enamgi — kaasatõmmatavate organiseerimatute suhtes. Just viimastele peab palgaaktsioon olema täiesti arusaadav,

veenvalt põhjendatud ja igati vastuvõetav. Ainult sel teel suudetakse neid siduda organiseeritud tööliste aktsiooniga.

Palgavõitlus, mida peavad ametiühingud kapitalistliku valmistamissüsteemi piirides, on sellesamaga surutud teatavasse raami. Palganõudmist esitades peab alati arvestama sellega, et kapitalistile jääks teatud kasusaamise võimalus, mis teda meelitaks jätkama tööstuslikku tegevust. Iga nõudmise puhul arvestab ettevõtja kolme asjaoluga: kas suudab ta uusi suurendatud hindu läbi

suruda, kas ületavad üleminekuaja kahjud streigist tekkida võivaid kahjusid ja kas ei oleks talle kasulikum mahutada oma kapitali säärasesse tööstusharru, mis pole kannatanud palgavõitluse tagajärgede all.

Sellest järgneb, et igale palgaaktsioonile on algusest peale tõmmatud teatud piirid, mida tunda ja ette näha on ametiühingu juhtide raske ülesanne. Kui osatakse õieti hinnata olukorda ja tarvitada õiget taktikat, siis on tagajärgede saavutamise hõlpsam ja vähem jõukulutust nõudev.

Tekstiiltöölise päevaküsimusi.

Juba pikemat aega hoiab tekstiiltöölise meeli pinevuses töötingimuste halvenemine ja sellele lisandunud vallandamised, mis näib võtvat ikka massilisemat ilmet. Töö- ja palgatingimuste halvenemine levib tekstiiltööstuses nn. ratsionaliseerimise tähe all. Tekstiiltööstuses on puhkenud kriis, mille arengu esimese astmena avaldub tööpinge tõus ja töötajate arvu järjekindlalt vähenemine. Terve rida ettevõteteid kunstiidi-tööstuses on pidanud oma ukseid sulgema. Osa suurkätisi kunstiidi ja trikootaži alal on tundvalt töömahtu vähendanud ja üle läinud puuvilla ümbertöötamisele. Ka kõige suuremates Kreenbalti kontserni kuuluvates käitistes annab end tunda tellimuste vähesus.

Silmas pidades, et avalikus arvamises ikka veel rõhutatakse kestva majanduslikku tõusu, eitatakse töötaolekut ja peetakse tarvilikuks mitme tuhande välistöölise sissetoomist, tundub, nagu poleks kriis meie suuremas tööharus — tekstiiltööstuses — küllalt tõsine ja seda tuleks võtta teatavate reservatsioonidega. Kuna seni majanduselu üldiselt on püsinud stabiilsena ja valitsenud optimistlik meeleolu, siis senistele tagasilöökidele tekstiiltööstuses vaadatakse kui mööduvale nähtele. Kui aga tähele panna kõiki neid nähteid, mis ilmnevad maailmamajanduses, ja eriti mõningate riikide ettevalmistusi kriisiraskuste pehmendamiseks, milleks kogutakse varuks vastavaid

summasid, siis paratamatult tuleb tekkinud olukorrale tekstiiltööstuses suhtuda täie tõsidusega.

Kui jälgida meie tekstiiltööstuse arengut pärast 1929. aasta majanduskriisi, siis näeme alates 1932. a. püsivat tõusu, millele järgnes möönd alles möödunud aastal. Tekstiiltööstuse tõus põhjeneb toorainete odavatele hindadele, kõrgetele kaitsetollidele, eeskätt aga madalatele tootasudele. Suured kasusaamisevõimalused meelitasid tekstiiltööstusse hulgaliselt kapitali. Üksi kolme aasta jooksul (1934—1936) veeti sisse tekstiiltööstuse-masinaid 2,44 milj. krooni väärtuses. Ettevõtete arv kasvas erakordselt. Niisama kiiresti kasvas ka võistlus ja langesid valmissaaduste hinnad, eriti kunstiidi ja trikootaži alal, valmistades pinda turgude ummistumisele. Siseturumahtu piiras ühtlasi aastast-aastasse langev töötavate hulkade ostujõud. Kõigele lisaks kõvenesid maailmaturul 1936. a. teisel poolel kõigi tähtsamate toorainete, muu hulgas ka puuvilla ja villa, hinnad, mis ei jätnud mõju avaldamata stabiilsena püsinud konjunktuurile. Ja kuna tekstiiltöösturid kogu aeg olid kõige ägedamalt võidelnud palganõudmiste tagasitõrjumiseks, siis konjunktuuri muutus, sundides tööstureid leidma abinõusid tootmiskulude piiramiseks, andis tõuget nn. ratsionaliseerimiseks, mis osutub palkade hästivarjatud kärpimiseks.

Ratsionaliseerimise ja tööpinge tõstmise õigustamiseks töösturid väidavad, et meie tööliste tööviljakus olevat hoopis madalam kui näit. ameerika või inglise töölistel. Kuna meie tekstiiltöölised töötavad kahel-kolmel teljel, siis inglise töölistel olevat neid 6, ameerika töölistel 8 ja isegi enam. Meie tööliste töölerakendamine 4 või 6 teljega ei olevat sugugi liialdus ega võimatu. Pole mingit kahtlust, et meie tööline suudab töötada samutigi kaheksal teljel, lõppeks pole see ju mingi spordisaavutus, vaid oleneb täiesti masinate tehnilisest tasemest, mille pooldest meie tekstiiltööstus välismaa omast kaugele taha on jäänud. Olgu märgitud, et võrreldes 1929. a. tasemega on meie tekstiiltöölised tööviljakus 92% võrra tõusnud. S u n d i d a t ö ö l i s i v a n a d e l, tehniliselt mahajäänud masinatel võistlema välismaa töölistega, on barbaarsus. Ka igal võhikul peaks olema selge, et tööline kahelt teljelt neljale teljele üle minnes vaevalt oma töökvantumit suudab kahekordistada, mida temalt aga nõutakse ja mille järgi ka tükitöö hinnad kohandatakse. Nii näiteks alandati ühes kohalikus tekstiilkäitises tükitöö hindasid kahelt teljelt neljale teljele üle minnes 40% võrra. Kui tööliste töökvantum ja töötasu kahe telje juures arvata 100-le, siis nelja telje juures töökvantum oleks 200, töötasu aga 120. Nii on see aga teoreetiliselt. Kuna tegelikult tööviljakus selle määrani, s. o. kahekordseks, ei tõuse, vaid tunduvalt madalamale jääb, siis tööline teenib vaevalt endise töötasu, olgugi et tema tööviljakus on sellise „ratsionaliseerimise“ tagajärjel suuresti tõusnud. Ratsionaliseerimine väljendub tööliste maksimaalses jõupingutuses, ilma et tööline sellest mingit osa saaks. Kõige selle juures jääb tekstiiltööstuse tehniline tase muutusetta, tootmiskulud odavnevad kõrgema tööpinge tulemusena, ilma et töösturid selle eest oleksid maksnud.

Palju on räägitud madalatest palgakadest ja tõusvast elukallidusest. On esitatud korduvaid palganõudmisi ja on tingitud välja ka mõningaid protsente, kuid tulemuseks on siiski töölistekonna elutaseme langus, tekkiv töö-

puudus ja viletsustumine. See on majandusliku õitsengu, tööstuse tõusu ja ekspansiooni tulemus töölistekonnale. Sealsamas väidavad töösturid, nagu oleks palkade alal üldiselt silmas peetud, et tööliste leivakorv mitte ei väheneks, mida toonitab ka töötulide lahendamise komisjon. Kuidas on lood töölistelt palgaolude kujunemisega?

Ametlikel andmetel oli tööliste keskmine tunniteenistus 1934. a. 24,7 senti, 1936. a. 27,7 senti. Keskmine tunniteenistus tõusis seega 10,9%. Kuna need andmed on saadud peamiselt suurkäitiste palkade kohta, siis aga kogu tööharu kohta on pilt hoopis teine. Selleks vastavad arvud:

1934. a. oli töökäte arv 9,2 tuhat; üldpalgasumma 5,5 milj. kr.; ühe tööliste keskmine aastane teenistus 597,8 kr.

1936. a. oli töökäte arv 11,3 tuhat; üldpalgasumma 6,2 milj. kr.; ühe tööliste keskmine aastane teenistus 548,6 kr.

Siit järeldub, et kogu tööharu kohta 1934. a. kuni 1936. a. on palgatase langenud, mitte tõusnud. Ühe tööliste kohta on aastane teenistus langenud 49,2 kr. ehk 8,8%. See paradoksaalsena tunduv töötasude langus on tingitud sellest, et tööharu kasvamisega uued ettevõtted on läbi surunud madalama palgatase, eriti madalad töötasud on väikekäitiste töölistel, kes oma organiseerimatuse tõttu pole suutnud neid parandada. Sellest ebahühtlasest palgatasemest on häiritud ka töösturid. Nii Ü. Tekstiiltöösturite Ühing tahab töötada välja kavad palgaolude ühtlustamiseks tekstiiltööstuse alade ja territoriaalsete rajoonide viisi. Mõõdunud aasta detsembris tekstiiltöösturite ühingu peakoosolekul ühingu esimees J. Kukk ütles oma kõnes, käsitledes palgapoliitilist momenti, et üksikud vabrikud mängitakse üksteise vastu välja. Kuidas töösturid mõtleavad palgaolusid ühtlustada, selgub J. Kukke kõnest, kes tähendas, et „töötulide lahendamise komisjon peaks just selle momendiga eriti arvestama ja omalt poolt püüdma kõigiti palku ühtlasel tasemel hoida ja, arvestades tulevikuga, tekstiiltööstuse ühtlast palgataset lõhkuda püüdvate, liialdatud nõudmisteharuldamisest loobuma.“ Seega tahavad töösturid „palgaolude ühtlusta-

mise" raskuspunkti nihutada töötlide lahendamise komisjonile. Tegelikult tähendaks see palganõudmiste tagasitõrjumist väikekätistele arvel s. o. palgade ühtlustamist madalama tasemega. Ja kui juba tekstiiltöölise organiseerituma osa — suurkätistesse kuuluvate tööliste palganõudmistele tahetakse kriips peale tõmmata, siis vaevalt on väikekätistele töölisel lootust oma palgaolusid parandada.

Tekstiiltööstuse tõus ja ekspansioon baseerub allasurutud palgadele. Tei-

selt poolt töölistkonna madal elutase ja ostujõu puudus kiirendab selle tõusu langust. Töölistkond pole majanduslikust tõusust osa saanud. Ring on täis ja töölistkond läheb vastu raskematele aegadele. Kuid just see kohustab töölistkonda koondama kogu oma jõudu selle sihi saavutamiseks, mida ta on õigeks tunnistanud, ja see on: ehitada üles vabad ametiühingulised organisatsioonid, mille kaudu töölistkond vabalt ja kitsendamata võitleb oma huvide eest.

Maatööraha ametiühingulisest organiseerimisest.

J. Kurvits.

Viimase, 1. märtsil 1934 toimunud rahvaloenduse andmeil oli Eestis palgalisi töötajaid ümmarguselt 235.000 ehk 40% kogu töötavast rahvastikust. Palgatöölise rõhuva enamiku, ca 168.500, moodustavad *palgalised töötajad põllumajanduses*, jagunedes omakorda kolme suure, peaaegu võrdsesse rühma. Arvuliselt märgime neist: palgatöölisi põllum. 82.200, maata käsitöölisi 86.300 (juure arvatud umbes 15.000 metsatöölisi ning 2.300 kaluri-perekonda), ja väikemaapidajaid (popse jne.) 79.000. Viimaste, talundite suurusega 1—5 ha, juures palgatöö on rõhuvas enamus *peasissetulekuallikaks*.

Näeme neist arvudest, et palgaliste töötajate rõhuva enamiku — 71% — kogu Eesti palgalisest töötajaist annab töötav rahvastik põllumajanduses. Siit oleme kohustatud tegema järeldusi.

Eesti ametiühingulise liikumise tuleviku organiseerimiskavade koostamisel tuleb need arud arvesse võtta, et ei tekiks ega jääks lünke ning tühimikke sellesse töösse.

Ametiühingulise organiseerimise küsimus.

maatööliskonnale ja väikemaapidajale on uuesti, arvestades eluvõimalusi ja tööttingimusi ning väljavaateid, — akuutseks küsimuseks saanud. Vaadelgem kasvõi tööandjate soovi: välistööjõu sissetoomisega jälle alla lüüa tööliste, eriti aga põllutöölise palku! Maatööliskonna, ka väikemaapidajate teadlikuma ja arenenuma osa, kunagisi esimesi sihijamisi vabaametiühingulises töös meil oskab hinnata juba maatööliskond ja tunneb vajadust selle-suunalise töö jätkamiseks. *Ametiühingulise organisatsiooni vajadus ja tegutsemisvabadus on selle rõhuvale osale selge!*

Maatööliskond ja tööline samaväärsena riigikodanikuna *vajab niisamuti oma ametiühingut* kui linnatöölise oma kutsealal, kui põllumees põllumeeste seltsi, kus oleks võimalik tööst vabal ajal — puhkepäeval — kokku tulla arutama oma kutsetööga otseselt

seosesolevaid küsimusi ja soove *töötingimuste ning palgaolude korraldamises*.

Ka *töölisarahidustöö*, see söödis ala, vajab pioneere ja töötajaid. Palju tööd on siin harimata uudismaadel töölisõpingidel. Selle küsimuse juure tuleme tagasi artikli lõpul.

Organiseeritud ametiühinglastena Üleriiklikku Maatööraha Ühisesse oli koondunud ligi 1200 maatöölisi ja väikemaapidajaid. See organiseerimise % ei olnud suur. Organisatsioon kasvas siiski pisitasa, selle eest aga pideva järjekindlusega. Organisatsioonitöös raskem vaev ja loomisajajärk oli kindlasti selja taga, sest ka maatööliskonda oli juba tekkinud ametiühinguliselt koolitatud funktsionääre ning maal töötavasse palgatööliskonda oli juba tunginud *teadvus ametiühingulisest tööst ja töömeetodest, mida osati praktiliselt rakendada*. — Aastate kestel, niipalju kui lubasid seda organisatsiooni ainelised ja rahalised võimalused, korraldati *loenguid ja mitmekesise kavaga kursusi* maa tööraha, eeskätt liikmeskonna, ametiühinguliste teadmiste, kutseoskuse ning üldhariduslike teadmiste täiendamiseks.

Põllutöölisel Eestis puudub ametiühinguliselt organiseeritud jõud, mis oleks organisatsioonina võimeline küllaldaselt kontrollima, et tööandjad täidaksid põllutöölise kohta kehtima pandud seadusi ja kohtleksid maatöölisi inimesena.

Kättevõidetud paremad eluvõimalused maatööliskonnale mõnes riigis, näit. Rootsis, Taanis ja isegi Soomes on saavutatud järjekindla ametiühingulise organiseerimistöö tulemusena. Meie tööandjad peavad kord elu enda arengu põhjal tulema veendumusele, et maatööliskonna ametiühinguline organisatsioon on vajalik vahelüli ühiskondlikus eluketis ja ei vii tulevikus sihile tööandjate võitlus ametiühingute vastu surve ning tööterroriga. Meiegi maatöölise organiseerijad võivad rohkeid näiteid tuua omaaegset okkalisest maatöölise organiseerimiskavade. Tööandjate südametsõnaks jääb muidugi see, et tööpäev kestaks päi-

kesetõusust loojanguni suvel ja kella 6—6-ni talvel.

Üle keskmise tööaja tehtud töö ja kulutatud aeg on tööandjate silmis ikka *normaalne tööaeg*.

Ja meie maatöölise korteriolud vajavad ka kiires korras parandamist. Meie põllutöölise tavaliseks *oma elamispaigaks on juhulik lakanurk kusagil lehmalauda või hobusetalli peal*. Õnnelikuks võib end nimetada maatöölise, kes peremehelt suurejoonelise käeliigutuse saatel on saanud ka oma toanurga.

Neis tingimuses pole mingi ime, kui teadlikum ja aktiivsem ning kultuursem osa põllutööliskonnast siirdub tööstustööliseks vabrikusse, kaevandusse ja isegi kaubanduslikesse ettevõtteisse. Seal võidakse saada eeskätt *lühem tööaeg, oma tuba ja vaba aega endaarendamiseks*.

Haridustöö ametiühingutes

peab kujunema tähtsaks organisatsiooni sisetugevuseks. Töölissharidustöö peab paratamatult erinema üldisest vabaharidustööst, arvestades tööliste huvialasid, ning käsitledes kultuuriküsimusi olema lähedane tööliste hingeelule. *Tööliskond maal on kohalikest haridusseltsidest ja teistest sellelaadilistest vabaharidustöö organisatsioonest eemale jäänud, kuna need võimaldavad liig ühekülgset vabaharidustööd*. Mõnel juhul isegi töölised ei lasta neisse organisatsioonesse ligi neis valitseva tööliste võõra vaimu tõttu. Kuigi vahel mõnda seltsi astub liikmeks tööline, siis vaadatakse temale kui alamast seisusest harimatule isikule, kes hästi ei sobi sinna ühispere liikmena.

Õieti haridusseltsid peaksid oma eesmärgi tõttu olema töölisorganisatsioonid, sest töölised

on just need, kes peavad haridust omandama väljaspool kooli, kuna majanduslikud olud ei võimalda nendele õppimist kaua koolipingil. Ometi see pole nii, neis valitseb teine õhkkond ja vaim.

Jääb üle ainus mõeldav võimalus: *ametiühingud töölissharidustöö kohalikkude kesktena* peavad võtma algatuse endale töölissharidustöö arendamiseks, et tõsta ka maatöölise haridustaset.

Palju on neil ülesandeid ja viljelemata uudismaad. Töölissharidustöös kõige praktilisem õppeviis on kindlasti *õpingide süsteem*. Õpingi asutamine pole majanduslikult organisatsioonile ülejõukäiv ega nõua ka töö edukus eriti suuri üldteadmisi õpingi juhilt. Nagu senised kogemused näitavad üksikute ametiühingute õpingide tööst linnades, on see moodus õnnestunumaid.

Tulevikus tuleb mõelda maal ka kindlasti *töölisraamatukogude ja lugemislaudade asutamisele* ametiühingute juure. Häid eeskujumaid selles töös on Rootsi, Soome, Norra ja Taani tööliste sãmasisulised üritused. Populaarteaduslikud loengud ühes valguspiltidega ja isegi teaduslikkude filmide näitamisega on mõjuvaks teguriks töölissharidustöö süvendamisel.

Ametiühingulise organisatsiooni vajadus maal töötavale rahvale ja organisatsiooni töö ulatus mitmekesiste üritustega peaks sellest olema selge.

Pole liigne ka nentida, et ametiühingulise töö vabadsus maal töötavale rahvale on Eesti omariikluse ja demokraatia kindlustamise huvides vajalik, eriti aga küllaltki suure tühiku täitmise meie ametiühingulises liikumises.

Töölised ja tööandjad.

B. Meisert.

Kui jälgida eesti tekstiiltööstuses valitsevat olukorda, siis näeme eriti viimasel ajal tähelepanuväärivat asjaolu, et vastuolud tööstustöölise ja meistrite, üksikutes käitistes isegi tööandjate vahel üha teravnevad ning mõnigi kord on võimalik asjale lahendust leida ainult ametiasutuste vahelesegamise abil.

Juba „Sindi“ ja „Rauaniidi“ streigid omal ajal pidid andma käitiste juhtivatele isikutele teatud hoiatuse tööliste kohtlemises. Ülalnimetatud streigid peaksid olema hoiatuseks iseäranis kasvatamata isikutele, kuid siiski on nüüd tarvilik ja isegi hädavajalik ametlik vahelesegamine käitiste sisemistesse korraldustesse.

Nii näiteks teostati Balti Puuvillavabrikus alles hiljuti energiline „puhastusaktioon“, vallandati neli meistrit, küm-

mekond väiksemat ametnikku ja isegi sama käitise haigekassa usaldusarst. Põhjuseks nende isikute vallandamiseks oli üleolev ja toores käitumine töölistega.

See hiljuti teostatud aktsioon, millest oli ilmunud teateid ka ajalehtedes, kajastus teistes käitistes erilaadselt: nagu uskult ühisest tsentrumist juhitud kõvendati üksikutes käitistes tööterrorit ning töölised on sunnitud tarvitusele võtma kaitsecabinõusid, pöördudes tooreste isikute taltsutamiseks ametiasutuste poole.

Nimetamisväärne on asjaolu, et sarnased väärnähted tulevad ilmsiks just käitistes, kus organiseeritud tööliste protsent on võrdlemisi väike.

Ülalnimetatud tekstiilkäitiste registris tähelepanuvääriva kohta omandas ka sukutööstus a.-s. „Cotton“, kus töölised

tõtsid ametliku kaebuse saksasoost meistri teguviisi vastu. Härra meister ei leia teist nimetust eesti töölistele, kui „obereesel“, „oberidoot“ jne. Käitises nõutakse meistri vallandamist.

Täiesti omapäraste võtetega sai hakkama endine „Rauaniidi“ direktor Frank, kes asutas trikootööstuse ja pannes seal maksma tööliste palkadeks 10—20 senti tunnis, püüdis asja korraldada nii, et tema käitises töötavate tööliste sekka ei satuks mõnd organiseeritud töölist, sest mälestused „Rauaniidi“ streigist olid liiga värsked. Peab tunnistama, et tooruse ni tööliste vastu ülalnimetatud isik ei laskunud, kuid ta püüdis takistada käitises ametiühingu mõjutusel korraldatud töölisvanema-valimisi, vallandas aktiivsemaid töölisi ja hiljem deklareeris avalikult, et ta on nõus tulevases töölisvanemast lahti saama isegi siis, kui see maksaks talle 1.000 krooni. Lõpuks, arvatavasti mõne „seadustetundja“ nõuandel, ta isegi vähendas tööliste arvu 23-ni. Kõik need seadusest möödahiilimise püüded töid tööandjale valju noomituse töökaitseinspektorilt, käitise töölikond sai ikkagi töölisvanema ning kindlasti hiljem organiseerub sajabrotsendilisel.

Need faktid näitavad küllalt piltlikult tekstiilkäitistes käesoleval momendil valitsevat olukorda ja paratamatult kutsuvad esile küsimuse: Missugusel viisil võiks muuta olukorda normaalsemaks?

Üks lahendusviis oleks see, et töölised loobuksid korrekste ja seadusepärase käitumise nõudmisest ning lepiksid olukorraga. See lahendusviis oleks võib olla ainus vastuvõetav meisterkonnale, kuid seevastu täiesti vastuvõetamatu töölikonnale.

Teine lahendusviis on praegu maksev olukorra sunnil: tööliste põhjendatud kaebuste alusel ametivõimude vahelesegamine käitise elusse.

Töölikond praegu valitsevat olukorda normaalseks pidada ei taha ega saa, samuti mitte arvatavasti ka käitiste juht- ja töösturkonna enamik. Kuid selle kurva nähtuse kaotamiseks ei ole võetud mingisuguseid abinõusid tarvitusele.

Sellele asjaolule peaks pöörama tõsisemat tähelepanu Üleriiklik Tekstiiltöösturite Ühing, Tekstiileriteadlaste Liit ning Alammeistrite Ühing, asudes oma üksi-

kute liikmete ümberkasvatamisele ning manitsema neid töölistega käituma korreksemalt.

Teiselt poolt peaks ülalnimetatud organisatsioonid töölisorganisatsiooni õigustele andma täieliku tunnistuse, töötades vastastikuse korrektsuse ja viisakuse põhimõtete alusel. Kõike seda on võimalik saavutada ainult organisatsioonidevahelise kindla ja vahetu kontakti juures.

Kuivõrd suur ja kindel tahtmine on organiseeritud töölistel kontaktis töötamiseks tööandjate ja käitise juhtkonnaga, seda näitavad läinud aastased asjatud pingutused töölisorganisatsiooni poolt, mis olid sihitud säärase olukorra loomisele, kus oleks võimalik küsimuste lahendamise organisatsioonidevaheliste läbirääkimiste ja lepingute abil kogu tööstusharu ulatuses.

Kuid vaatamata sellele püüab töösturorganisatsioon endiselt tegutseda töölisorganisatsiooni elulist tähtsust tunnustamata õhkkonnas. Sellele selgeks tõenduseks on Üleriikliku Tekstiiltöösturite Ühingu aastaraamat (ilmunud novembris 1937. a.), kus tehakse avalikkusele teatavaks, et Üleriiklik Tekstiiltöösturite Ühing „kohustas kõiki vabrikuid teatama käitise nõukogudele maksvate palkade keskmisi, et ära hoida sihilikult valeandmetega (?) esinemist;“ teises kohas nimetatakse tekstiilkäitiste tööliste üldkogu koosolekul et esinevaid kõnelejaid „agitaatoriteks“.

Vaatamata sellele, et raamatu väljaandja — Üleriikliku Tekstiiltöösturite Ühingu juhatus, — oma juhtkirjas peab ennast „teadliku ja soliidse töösturkonna“ esindajaks, meie suurema ametiühingu — Eesti Tekstiiltöölise Ühingu — nimi peaaegu kuski ei figureeri, vaid, muuseas, ühes kohas on öeldud, et Üleriiklik Tekstiiltöösturite Ühing „kogus materjale Eesti Tekstiiltöösturite (?) Ühingu poolt esitatud kollektiivlepingute kava praktilise rakendamise küsimuses jne.“

Alammeistrite Ühingu liikmete teguviis jätab palju soovida töölistega korrekste käitumise küsimuses. Kui hiljuti Balti Puuvillavabriku töölisnõukogu põhjendatult nõudis ühe alammeistri vallandamist toore ümberkäimise pärast nais-

töolistega, Alammeistrite Ühingu liige kas omal algatusel või oma ühingust saadud juhtnööride kohaselt teatas, et Alammeistrite Ühingu juhul kui vallandatakse kõneall olev alammeister, kuulutab boikoti vabanenud töökohale ning vabrikuvallitsusel tuleb arvestada terve komplekti masinate seisuga. Sarnase teguviisi juures edaspidine paratamatu jõukatsumine töölis- ja alammeistrite ühingu vahel jäi pidamata ainult seetõttu, et solvatud naistöölised andestasid alammeistritele ning töölisnõukogu seetõttu loobus viimase vallandamise nõudmisest.

Kas eelpool märgitud faktid aitavad kaasa normaalse olukorra maksmapanemiseks tekstiilorganisatsioonide vahel?

Vastupidi — nad ainult süvendavad olemasolevaid vastuolusid, vaatamata töö-

lisorganisatsiooni püüetele asja parandada.

Kõikidele tekstiilorganisatsioonidele peaks olema selge, et tekstiiltööstusharru puutuvate küsimuste lahendamine — olgu need küsimused kas puht-tehnilised, nagu ratsionaliseerimine jne., või moraalsed — on võimalik vastastikuse arusaamise ja põhjendatud konkreetsete ettepanekute ja nõudmiste täitmise vaimus ainult kõikide organisatsioonide koostöötamise ja tiheda kontakti korral.

Aeg, millal elame, ei lepi vanastimaksunud kihtide eraldamisega, ja suhtumine töölisesse kui mõistliku ja seadusepärase olukorra vaenlastesse peab kaduma. Organisatsioonide kohustus on — kaasa aidata elunõuete kiiremale parandamisele.

Madalatest liikmemaksudest ametiühinguis.

Jällegi on käes aasta algus, millal ametiühingud määravad liikmemaksu käesolevaks aastaks.

Ei ole vahest ülearune võtta veel kord üles liikmemaksu küsimus „Töölise Hääl“ veergudel, olugi, et seda juba nii palju on puudutatud.

„Töölise Hääl“ nr. 13 1. a. kirjutati liikmemaksudest ametiühinguis. Kirjutuses püüti selgeks teha neid hüvesid, mida annab liikmemaksu kõrgendamine, ja näidati ka neid pahesid, mis käivad kaasas madala liikmemaksuga.

Et juba paljud ühingud on oma aastakoosolekud määranud, siis võime ka vaadelda, kui võrd eelpool mainitud kirjutus asjasse on selgust toonud.

Ei taha hakata näiteid otsima kusagilt kaugel, vaid võtan vaatluse alla Viljandi ametiühingud.

Viljandi Töölisühing, üks vanemaid ühinguid kohapeal, on alaliselt katsetanud liikmemaksudega. On viidud liikmemaks alla, naistele 25 senti aastas ja meestele 50 senti aastas. Muidugi tehti seda selle eesmärgiga, et tõmata ühingu ümber laiu hulki. Oldi nimelt arvamisel, et liikmemaks, 1 kr. aastas, peletab inimesed ühingust eemale. Kuid mis oli 50-sendilise liikmemaksu tagajärg? Ühingul laekus liikmemaksudest vähem kui kunagi varem. Ka arviliselt ei näidanud liikmeskond tõusu. See oli kui odava kauba väljamüük, mida tavaliselt harrastavad igasugused ärid vaikselt ajal. Järgmisel aastal tõsteti liikmemaks jälle 1 kroonile. Liikmeskond jäi arviliselt endiseks. Käesoleval aastal tõsteti liikmemaks 2 kroonile aastas. Missuguseid tagajärgi see annab, seda on vara ütelda, kuid ei tahaks loota, et selle tagajärjel liikmeskond väheneb.

Ka Viljandi Töölisüh. Ehitustööl. sektsioon tõstis oma liikmemaksu käesoleval aastal 1,50 kr. peale, mis eelmisel aastal oli 1 kr.

Kõigele sellele pani aga krooni pähe Viljandim. Jalaõutöölise üldkoosolek. 1935. a. oli ühingu liikmemaks 3 kr. aastas ja ühingu ümber oli koondunud 90% Viljandi kingseppadest. 1935. a. ebaõnnestunud palgavõitluse tagajärjel hakkas ühingu liikmeskond kahanema. Viga otsides ei suudetud aru saada, et liikmete arvuline vähenemine on tavaline nähe pärast ebaõnnestunud palgavõitlust. Süü seisib aga kõrges liikmemaksus. 1936. a. alandati liikmemaks 2,04 kroonile aastas, s. o. 17 senti kuu. Et ka see ei pidurdanud täiel määral liikmeskonna arvulist langust, siis alandati veel käesoleval aastal liikmemaksu ja nimelt 10-nele sendile kuus ehk 1,20 kr. aastas. Ühingu ümber on praegu koondunud Viljandi kingseppadest 70% 90% vastu 1935. aastal. Siin ei tahetud aru saada Töölisühingu katsetest, mis ei ole loodetud tagajärgi annud, vaid hakati jällegi otsast peale.

Ja mis on nende eksperimentide tagajärg?

On päris selge, et ühingud säärase sissetulekute juures ei suuda katta kõige minimaalsemaid väljaminekuid. On tarvis hankida kõrvalsissetulekuid. Ja kuidas seda tehakse? Korraldatakse igasuguseid pidusid ja tantsuõhtuid rahateenimise eesmärgiga. Palutakse toetusi riigilt ja omavalitsustelt. Selle tagajärjel muutuvad ametiühingud laulu- ja mängu-seltsideks või jälle riigi ja omavalitsuste hoolealusteks. Ka juhatused, kes tavaliselt ei ole palgalised, on kõrvalsissetulekute hankimisega sedavõrd koormatud, et ametiühinguliseks tööks ei jää enam aega üle. Tihti on nende toetuste andmisega ka veel teatud tingimused üles seatud, mis ka omakorda teevad normaalse ametiühingulise töö raskeks.

Kes on siin süüdlane, kas liikmeskond, kes ei taha sellest aru saada, või juhatused?

Süü näib siin siiski lasuvat juhatustel. Tavaliselt arutatakse ikka küsimused juhatuses läbi enne, kui need viiakse üldkoosoleku ette. Kuid siin ei ole küsimus selles, kas asja üldse on enne juhatuses arutatud või on seda tehtud liiga pealiskaudselt. Üldkoosolekule minnes puudub juhatustel kindel seisukoht ja arusaamine asja tähtsusest. Säärasel juhul ei ole juhatuse võimeline üldkoosoleku ees küsimust põhjalikult selgitama ja liikmeskonda tarvilist arusaamist sisendama. Üldse ei anta liikmeks küsimusele tarvilist tähtsust.

Näitena võiks siin tuua vahest Viljandi Töölisühingu aastakoosolekut k. a., kus liikmeks määramisel tehti 3 erinevat ettepanekut ja ettepanekute tegijaiks olid juhatuse liikmed.

See kõik näitab, et meie ametiühingute juhud ei seisa nõuete kõrgusel.

Et asjast üle saada ja piiri panna säärastele juhulikkudele suundadele ühinguis, tuleks hakata korraldama ametiühingute tegevlaste kursusi, kus osavõtjatele selgeks tehtaks ametiühingulised põhimõtted ja määrataks enam-vähem kindlad suunad, mille järgi ühinguks peaksid sammuma. Ei või ju lõpmatuseni sallida seda, et ametiühinguid võetakse kui katsejäneseid ja tehakse eksperimente. See kõik kõigutab laiaide hulkade usaldust ühingu vastu ja takistab töölisliikumise loomuliku arengut. On päris selge, et tööline ei astu ühingusse, kus ühing ise ei tea, mida ta tahab ja kuhu poole ta läheb. Ametiühingu sihid peavad juhtidele selged olema, siis saavad need selgeks ka liikmeskonnale ja laiaide hulkadele. Inimesi tuleb koondada ühingu ümber kindla eesmärgiga ja kindla sihi saavutamiseks, aga mitte eksperimentide tegemiseks.

V. M.

Andmeid tööinspeksiooni tegevuse kohta 1937. a.

Klambrites on toodud vastavad arvud 1936. a. tegevuse kohta.

1937. a. lõpul kuulus tööinspeksiooni-jaoskondade ja vanema tööinspektori järelevalvele 7167 (6250) tööstuslikku käitist 66 619 (60 710) töölisega. Neist käitistest kuulus haigekassade kaudu kindlustamisele (haiguskindlustus) 6522 (5664) käitist 62 669 (57 102) töölisega ja tööliste kindlustusühingute kaudu kindlustamisele (tööõnnetuste puhuks kindlustamine) 3768 (3672) käitist 61 540 (56 277) töölisega.

Järelevalve alla kuuluvatest tööstuslikest käitistest on 1937. a. vältel tööinspeksiooni poolt revideeritud 4336 (3508) käitist ja revideerimiskäike on sama aja vältel olnud 6235 (4331). Öösel on revideerimisi 1937. a. vältel teostatud 1106 korral.

Tööstuslike käitiste revideerimise peale on tööinspeksiooniametnikud kulutanud 1217 (1041) päeva ja sõitnud maha 47 054,9 (44 146,2) kilomeetrit väljaspool jaoskondade asukoha linnu.

Seaduste täitmiseks on tööinspeksiooniametnikud tööstuslike käitiste pidajatele või juhatajatele andnud juhatusi ja korraldusi 6929 (5908) korral ja seaduserikkujate korralekutsumiseks seadnud kokku protokolle ja toimetanud juurdlusi 2601 (2499) korral.

Tööinspeksiooni-ametnikkude poolt kokkuseatud juurdlustes toodud süü-

tegude eest on käitiste pidajaid või juhatajaid karistatud: vanema tööinspektori otsusega 1660 (1885) korral ja kohtu poolt 406 (381) korral.

Tööliste kaebusi (individuaalseid ja kollektiivseid) tööandjate vastu on olnud tööinspeksiooni-ametnikkude lahendada 3891 (3503) juhul ja tööliste seadusevastaselt maksmata jäetud töötasuna on tööinspeksiooni-ametnikkude vahetalitusel tööandjad maksnud tööliste välja Kr. 43 241,89 (18 434,76).

Haigekassade kasuks on tööinspeksiooni-ametnikkude korraldusel tööstuslike käitiste pidajatelt sundkorras nõutud sisse kindlustusmaks 2.905 (3.667) korral, kokku Kr. 129.216,51 (173.693,02).

Asjatoimetusi on tööinspeksiooni-jaoskondadel olnud 38.870 (34.158), misjuures jaoskonnad on saanud 95.737 (85.885) kirja ja jaoskondadest on läinud välja 93.532 (90.333) kirja.

Süüdistajana ja tunnistajana kohtus on tööinspeksiooni-ametnikud esinenud 248 (93) korral.

Mitmesuguste komisjonide tööst on tööinspeksiooni-ametnikud võtnud osa 125 (78) korral.

Haigekassasid on tööinspeksiooni-ametnikud revideerinud 3 (38) korral.

Töötülide lahendamise seaduses ettenähtud korras on tööinspeksiooni-jaoskonnad 1937. a. on võtnud osa 54 töötüli

lahendamisest, misjuures tööinspektsiooni- ja oskondadel on läinud korda viia tülitsevaid pooli kokkuleppele 19 töötüli puhul, kuna 31 töötüli puhul on küsimuse lõplik lahendamine antud Töötülide Lahendamise Komisjonile.

Prof. Piibu ülevaade töötülide lahendamise komisjoni tegevusest.

11. märtsil esines prof. Piip Börsi väikeses saalis ettekandega: Palgaprobleem tööstuses ja töötülide lahendamise senised tulemused.

Referent andis ülevaate töötülide lahendamise komisjoni senisest tegevusest ja tutvustas raskusi, mis on seotud vabatahtlikkude kokkulepete saavutamisega.

Raskusi on komisjonil olnud ka ekspertüsi tegemisel, kuna selleks jääb liiga vähe aega. Seetõttu on komisjon tihti pidanud otsuseid tegema ainult „lahtise mõistuse“ abil.

Üksikuteks põhimõteteks on komisjonil olnud, et tööstuste ratsionaliseerimist ei tohi seisma panna, kuid see peab toimuma nii, et mitte üksi vabrik, vaid ka töölised sellest kasu saaksid.

Kollektiivlepingute kasutamisele ei ole komisjon kuigi tihti asunud, kuna see moodus nõuab, et nii tööandjad kui ka töölised oleksid tegevasti organiseeritud.

Peamotiiviks on komisjonil olnud reaalpalkade taseme hoidmine. Kuid sealjuures komisjoni kaugemaks eesmärgiks on olnud üldine reaalpalkade taseme tõstmine, niipalju kui seda lubab meie tööstuse kandevoime.

Kolmel töötüli juhul ei saavutatud kokkulepet poolte vahel, kuid pooled ei andnud asja lahendamist ka Töötülide Lahendamise Komisjonile, ja ühel juhul anti Sotsiaalministri poolt töölisele streigivabadus.

Kui töötülide lahendamise komisjonile on heidetud ette, et ta on ainult „palkade tõstmise komisjon“, siis tuleb meeles pidada, et komisjon on kogu aja talitanud sotsiaalse õigluse põhimõttel.

Kuna praegu aga mõlemad pooled nõuavad maksva töötülide lahendamise protseduuri kaotamist ja streigivabaduse andmist, tekib küsimus, mis suunas peaks töötülide lahendamist meil edasi arendatama. Referendi isikliku seisukorra järele praegune kord on siiski enam-vähem kõige õigem. Teha tuleks vaid mõned parandused. Referendi arvates võiksid läbirääkimistest osa võtta ka ametiühingud, millest tee viiks edasi suuremal arvul kollektiivlepingute maksmapanemiseni.

Lahendamist vajab ka minimaalpalkade maksmapanemise küsimus. Tallinna suhtes on komisjon juba asunud seisukohale, et siin naine peab teenima tunnis 21 ja mees 25 senti.

Kui on saavutatud juba kollektiivlepingud ja minimaalpalgad, võiks ka komisjon suuremal määral anda streigivabadust. Sundkohtu otsused peaksid jääma ainult äärmisteks juhtudeks.

Iseloomulikku maailmamajanduslikust olukorrast.

Kuigi mitmendat aastat valitseb rahvusvahelises majanduses kõrgekonjunktuur, vappub maailmamajandus aeg-ajalt raskete paaniliste meeolupuhangute all. Need korduvad teatud perioodide järele peaaegu regulaarselt, ja igakord ajakirjanduses asetatakse kartlik küsimus: kas algab nüüd uus kriis? Praeguse kõrgekonjunktuuri esimene tugevam tagasilöök möödunud aasta teisel poolel, mille põhjustajaks oli hindade langus toorraua ja terase turul, kutsus esile erilise paanika aasta vahetusel. Nüüd on aga pärast tugevaid kõikumisi metallihinnad jälle stabiliseerunud ja näib nii, et metalli ümbertöötav tööstus arvestab kindlate tellimistega pikema aja vältel. Börsikursid on küll pudenenud, börsidel enes-

tel valitseb rõhutud meeolu, kuid üldiselt püsib siin siiski rahu. Ida-Aasia väärtpaberite hinnalangus, mis kutsus esile suure ärevuse, on nüüd lõpuks oma teravuse kaotanud ja ei kohuta enam kedagi muud peale otseste asjahuviliste. Ka prantsuse frangi langus ei kutsunud maailmas esile mingit erilist ärevust. Frangi kursi langetamise poliitilised põhjused olid väga läbipaistvad ja sellepärast kogu see asi jäi rohkem Prantsusmaa sisepoliitiliseks sündmuseks, mis valusasti tabas ainult neid, kellel oli franke. — Nii ei ole „mustad päevad“ enam uuel aastal saanud rikkuda üldist meeolu. Kõige ärevamatel päevadelgi ei tulnud ette juhtusid, kus suured firmad oleksid pannud maksude õiendamisi

seisma, mis on tavaliseks nähteks igakord, kui konjunktuur hakkab mööduma ja annab aset pealetulevale kriisile. Ka tööpuuduse kasv pole võtnud ähvardavat ilmet, kuigi näit. Inglismaal üksi detsembris tõusis töötute arv 160.000 võrra. Seevastu aga suurenes väga tuntavalt rahvusvaheline kaubavahetus nii koguselt kui väärtuselt, ja see polnud mitte sesooniline nähe, vaid regulaarne majandusliku tõusu arengukäik. Väliskaubanduse elavnemine tekitab kahtlemata lootusi ja optimismi tööstuseski, kuna see tõttu võib oodata tellimiste suurenemist. Muidugi on väga küsitav, kui kauaks see väliskaubanduslik tõus jääb. Esialgu jätkub veel relvastustööstuse forsseeritud käik. Kuid samuti vaikselt võib alata tagurpidimine, nagu algas tähelepanematuult pööre kriisist konjunkturi poole. Just seekordne majanduslik tõusujärk on nii erinev ja erakorraline oma iseloomu poolest, et siin ei saa tavaliste mõõdupuude ning eelmiste aegade kogemuste alusel midagi ette näha.

Vaadeldes üksikuid maid tuleb eriliselt pidada silmas just Ameerikat, mis küll enam ei varusta Euroopat majanduslike krediitidega, kuid mille majanduslik arengukäik seda enam mõjutab Euroopa töösturkonna majanduslikku mentaliteeti, Ameerika majandusele annab aga julgustunde — riik, Roosevelti võimas relvastusprogramm, ja korteriteehitamise hiiglakava — need on kaks sammast, millele tugeneb ameerika soodne konjunktuur. Riigi tellimised, riigialgatus ja riigigarantiid, majanduslikud ülesanded täpselt kindlaksmääratud suuruses, kindlustatud täpne maksmine, erakapital riikliku eestkostmise ja hoolitsemise all — niisugune on see majandusideaal, mis järk-järgult hakkab end läbi lööma ka majanduslikes ringides. Roosevelt tuleb nüüd lahkesti sellele ideaalile vastu. Kogemused näitavad talle, et paljas raha pumpamine massidesse aitab luua tööstuses elavnemist väheseks ajaks, et börsi kontroll krediidi- ja maksuabinõude kaudu ei võimalda kaotada kapitalistliku süsteemi puudusi. Esimene majanduslik tagasilööki tuli ju siis, kui Roosevelt kogu jõuga katsus nende abinõudega konjunkturi juhtida. Nüüd püüab ta majandust elustada lahke koostöö pakumisega erakapitalile, kusjuures ta on kuulutanud

võitluse rahamagnaatidele, keda süüdistatakse vastutöötamises Roosevelti sotsiaalpoliitikale ja investeerimistegevuse takistamises neil majandusaladel, mis seisavad rahakapitali otsese mõju all. Seega osutuvad siis rahamagnaadid ameerika majanduse tagasilöögi esilekutsujateks, kogu maa majanduse aluste õonestajateks, ja seda ainult sellepärast, et neil ei lasta enam etendada kõike-määrajate osa.

Hüüdsõna: „Riik peab aitama!“ on saanud peaaegu üldiseks. Riigi abi konkreetselt tähendab aga praegu ei midagi muud, kui et lähemal ajal algab suur ehitustegevus, kus iga aasta tuleb ehitusele 800.000 elukorterit soodsatel tingimustel. Iga korteriehitaja paneb välja ainult 10% ehituse kuludest ja ülejäänud summa ta saab odavaprotsendilise laenuna, mida tasub pikaajalistel tähtaegadel. — Võib kindlasti ütelda, et sellel investeerimisel on pidev mõju majandusele, ning see kestab seni, kuni kogu ehitusprogramm on viidud lõpule.

Nagu eelpool märkisime, tumestavad inglise majanduslikku taevast tugevad tööpuuduse pilved. Olukord on seda imelikum, et tööstustegevus toodangu hulga seisukohalt näitab aina tõusu. Rasketööstuses terasetoodang tõusis rekordarvuni — 1,18 miljonit tonni novembris 1,1 miljoni tonni vastu samal kuul 1936. Sama nähtub ka toorraua-tööstuseski. Kuid hoolimata rasketööstuse hiilgavast seisukorrast töötute arv oktoobris tõusis 50.000 võrra, novembris — 109.000 ja detsembris koguni 160.000 võrra. See tagurpidimine viib Inglismaa jälle tagasi 1.500.000-lise töötuteväe juure, mis alles aprillis 1937 esmakordselt pärast maailmamajanduskriisi puhkemist langes alla seda taset. Aasta lõpul oli Inglismaal siiski tööl veel 11.573.000 töolist, seega 353.000 enam kui aasta varem, kuid töötute arv seevastu on kõigest 70.000 võrra eelmise aasta arvust väiksem.

Kõige selle põhjal Inglismaal kõnelatakse juba teatud majanduslikust „väsimusest“ ja pessimistid arvavad näha võivat läheneva depressiooni tunnuseid. Seevastu optimistid juhivad tähelepanu väikekaubanduse lähikäigu suurenemisele, samuti ka väliskaubanduse pidevale tõusule. Nii Midland-

panga juht, endine varakantsler Mc Kenna, oma suurt tähelepanu äratanud avalikus esinemises kinnitas, et asetleidnud tagasilööki ei ole mitte tingitud majandusest enesest, vaid selles olevat kajastunud üksi ameerika mustade päevade mõju. Praegu ei olevat mingisugust põhjust oletamiseks, nagu võiks majanduslik olukord halveneda. Usalduse kriis Ameerikas olevat sundinud mõningaid juhtivaid tööstusettevõtteid asuma esialgu äraootavale seisukohale ja seetõttu pidurdanudki investeerimistegevuse, mis avaldanud survet toorainete hindadele ja mõjutanud ebasoodsalt maailmabörse. Midland pangale saabuvad kindlad andmed kõnelevat aga nii soodsatest tingimustest Inglise tööstuses, nagu ei kunagi varem, ja odava raha poliitika, millest pidavat valitsus kindlasti kinni, aitavat elustada majanduslikku tegevust ka väljaspool riiklikke tellimisi, millistega ei võivat normaalses olukorras väga suurelt arvestada. Mc Kenna arvates ei olevat mingit kahtlust, et majanduslik tegevus lähemal ajal pidavat püsima vähemalt senisel tasemel, s. o., tösistest ja pidevatest tagasilöökidest ei saavat juttugi olla.

Prantsuse majandus heitles kogu aeg järjest kasvavate hindadega siseturul. Tundus, et prantsuse elukalliduse ja palgaliikumise võiduajamisele ei tule lõppu ja siin pole võimalik saavutada tasakaalu. Kuid toorainete hindade langus aasta lõpupoole tõi pöörde prantsuse majandusse. Väikemüügi hindade kasv jäi peatuma ja eriteadlik ajakirjandus tegi arvutuste alusel kindlaks, et prantsuse hinnapeegel, arvatud kullaalusel, näitab nüüd 15—18% madalamat taset kui see on Ameerikas ja Inglismaal, kuna 1936. aastal Prantsusmaa hinnad seisid

20% kõrgemal nende maade hindadest. — Ühtaegu septembrikuust saadik prantsuse väljavedu kasvab palju kiiremini sisseveost ja väliskaubanduse defitsiit üha enam väheneb. Eriti huvitav on märkida valmiskaupade osatähtsuse tõusu väljaveos, mis kinnitab, et suurejooneline sotsiaalpoliitika pole mitte muutnud prantsuse tööstust võistlusvõimetuks, nagu seda ettevõtjaskonna ajakirjandus kartis Blumi seaduste maksmapanemise puhul.

Saksa ja Itaalia jätkavad endiselt autarkia arendamist. Nad õieti on sunnitud seda tegema, kuna kummalgi maal puudub raha normaalse väliskaubanduse arendamiseks. Nende maade clearing-arend näitavad järjekindlalt olukorra halvenemist nende kahjuks, ja ainult majandusliku surve teel nendega kaubavahtuses olevad maad suudavad hoida ära saldo kasvamist kuni lõpmatuseni.

Niisama halb on ka siseolukord neis maades. Ametliku statistika järgi peab Saksamaal töölolijate üldine arv üle pooleteise miljoni isiku võrra suurem olema kui kriisieelsel aastal, kuid palgade ja tasude bruto-summa on tervelt 2 miljardit vähem kui 1928. aastal. Teiste sõnadega — Saksamaal on Hitleri võimu ajal toimunud määratu suur palgakärpimine; saksa relvastumine sünnib töölistkonna väljakurnamise teel.

Kõigest toodust järgneb, et kuigi praegu ei saa veel kõnelda otsesest konjunktuuri kokkuvarisemisest, valitseb rahvusvahelises majanduselus ometi alaline närviline õhkkond ja kõikjal kindlusetuse tunne. See on aga väga halvaks ennustuseks ja selles peitub päris tõsine hädakoht edaspidiseks.

Eesti majanduslik areng iseseisvuse kestel.

Selle pealkirja all on toodud „Konjunktuuris“ pikem ülevaade majanduslikust arengust Eestis iseseisvuse kestel, millest toome lühendatud kokkuvõtte mõnest kirjutuse osast.

Võitlust oma majandusliku iseseisvuse eest pidas eesti rahvas aastakümneid enne riiklikku iseseisvust. Rahva ürgne tahe olla oma majanduse korrastamisel iseseisev — oli põhiliseks jõuks, mis kandis põlvest põlve iseseisvuse mõtet ja õhutas selle teostamist.

Võitlus võõra vaimu all majanduslikult ja õiguslikult mittevõrdsete vastastega oli tulemusilt visa. Ainult riiklik iseseisvus võimaldas rahvale oma töötahte täielikku ja produktiivset rakendust. Kuid ka iseseisvuse ajal on tulnud võidelda raskustega, mis on tulnud küll välismaailmamõjudest, küll siseriiklikest takistustest.

Iseseisev Eesti sai päranduseks täiesti laostunud majandusaparaadi. Nagu näha üksikute

majandusalade iseloomustust ja võrdlust, olid iseseisvuse esimesil aastail kõik majandusalad varem kujunenud töökäigust paisatud välja ja nõrgestatud. Tootmis- kui ka vahendustegevus oli sõdade kestel desorganiseeritud. Rahva töörakendus ja tööproduktiivsus olid madalad. Samal ajal aga esitasid kõik majanduslased olustiku sunnil alles organiseeruvale riigile majandusliku abi ja toetuse alal suuri nõudeid, millede täitmine põhjustas aga olevate väikeste ressursside killunemist, kusjuures tuli tihti ette ka rahvamajanduse seisukohalt ebaotstarbekat kapitaliresursside kasutamist.

See üleminekuajajärk eesti majanduses kestis siiski vaid 2—3 aastat. Mõne aasta jooksul kujunesid välja uuele olukorrale vastavad organisatsioonivormid ning võis alata püsiv ja järjekindel majanduse arendamine riikliku iseseisvuse saavutamise eeldusel. Selle tõusu teed katkestas ajutiselt üldine majanduskriis maailmas. Kuid ka kriisist saadi omal jõul üle.

Viimaseil aastail kestnud tõus on viinud majanduse uuele kõrgseisule. Seejuures on majandus tugevnenud struktuurilt kui ka arenemisel. On märkimisväärne, et aastaid kestnud võitluse pinges majandusraskustega ei ole rahva töötahe ega püüdlikkus raugenud, vaid on raskusi ületades kasvanud. Tänu sellele on lühikese aja kestel rahva töö- ja elatisingimusi teostunud ulatuslik paranemine.

Rahva majandustegevuse tõus ja selle tulemuste kasv on olnud kõigis riigis võrdlemisi aeglane. Majandusalade ja -tegurite mitmekesisuses leiame palju selliseid, millede arendamine on aeganõudev. Igal rahval on kasustada tema asupinnal ja maapõues olevaid loodusvarasid. Kuid loodusvarade olemasolu ei tee veel rahvast jõukaks, vaid nende väärtus sõltub kasutamise ulatusest ja intensiivsusest. Loodusvarade kui ka teiste majanduseelduste rakendamine nõuab aga ühtlasi oskusliku tööjõu tekkimist. Ühes sellega peavad kasvama ka tootmisvahendid (kapital), millised võimaldavad inimtööjõurakendamist loodusvarade kasutamisel. Ühtlasi peavad arenema ja kasvama nõudmine ja tarbimine, mis tuletub omakorda rahva kultuurilise taseme ja elatusstandardi tõusust. Kõigi nende ja paljude teiste tegurite kooskõlalisel arendamisel tuletuvad rahvamajandusliku toodangu kasv ja rahva elatusaseme tõus. Vajaliku kooskõla saavutamine majandustegurite vahel sõltub rahva majanduslikust korrastusvõimest, ning majandusliku organisatsiooni otstarbekusest sõltub

suurel määral majandustegurite rakendusintensiivsus. Nii on otstarbeka majandusorganisatsiooni kujundamine samuti aeglane protsess.

Statistilise andmestiku varal on meil võimalik jälgida pidevalt üksikute majandusalade arenemist ja hinnata saavutatud tulemusi. Selle andmestiku varal näeme, mille võrra on tulemused üksikuil aladel kas suurenenud või vähenenud. Kuid meil jääb seejuures siiski tihti varju arenemise üldpilt ja üldise tõusu intensiivsus.

Eesti majandusstruktuuri juures on majandusarengu kandvaiks elementideks põllumajandusliku ja tööstusliku toodangu tõus.

Iseseisvusaja saavutised põllumajanduse alal oma ulatuselt ega arenemise kiiruse suhtes ei ole võrreldavad ühegi teise ajastuga eesti rahva ajaloo. Siin väärib esiletõstmist kõigepealt m a a r e f o r m, millega loodi uusi aluseid kogu meie põllumajanduslikku tootmissüsteemi. Maareformiga kujundati lõplikult ümber meie põllumajandus väikemajapidamissüsteemiks. Endisile mõisaväljule kerkis uusi talusid, algas uus elu ja peremehelik tunne virgutab looma uusi väärtusi sel maal, mille järele oldi igatsetud juba mitmeid inimpõlvi.

Maareformi läbi loodi juurde uusi talusid üle 32.000 ja sama palju eesti rahvast sai uuteks peremeesteks. Maareformiga anti ka 23.000 end. mõisa rendikohta nende pidajale pärisomanduseks, sellega suurendati siin samavõrdset peremeeste arvu. Võrdluseks olgu märgitud, et kuni maareformini oli müüdnud pärisomanduseks 52.000 talu. Seega tuli maareformi läbi peremehi enam juurde kui senini üldse olnud. Peale selle maakorralduse kaudu Põltsamaal ja Narvataguseis valdades loodi hingemaa-süsteemi asemele üle 10.000 iseseisva koha.

Ettevõtetud reformide tulemusena maa katvus tihedalt iseseisvate väikemajapidamistega. Rahvas sai maa üle peremehelikud õigused. See on suurimaid saavutusi meie põllumajanduselu arenemises.

Ligikaudse arvutuse järgi võib arvata, et maareformi ja maakorralduse kaudu said põllumajanduses peremeheõigusi ca 230.000 inimest ja nende pärisomandusse üleläänud varanduste väärtust võib hinnata ligikaudu 200 milj. kr-le.

Sõja-aastail olid hooned jäänud suures osas uuendamata, maaparandustööd olid katkenud, masinriistad kulunud ja kõigi tootmisalade seis oli langenud ulatuselt kui ka sisejõudluselt. Tööd tuli alata kahest küljest kor-

raga. Ühelt poolt tuli asuda põhivarade ülesehitamisele, teisalt — tootmisalade laiendamisele ja intensiivsemaks muutmisele. Kumbki neist ülesandeist omaette nõuab suurt kapitali ja töökulu, kuid mõlemate teostamine korraga nõuab eriti intensiivset pingutamist.

Kogusummas iseseisvusaastail talundeis püstitatud mitm. ehitiste arvu võib arvata 340.000-le ja nende ligikaudset väärtust 240 milj. kr-le. Selle võrra on meie talundite põhivarad ehitiste osas rikastunud. Kahtlemata aitab see erakordselt suur töö kindlustada talundite tegevust tootmisalade laiendamisel kogu järgnevail aastakümneil.

Eesti rahvamajandus areneb kasvava industrialiseerimise suunas. Rahvaloenduse andmed näitavad, et põllumajanduses tegeleva rahvastiku osatähtsus on langemisel ja selle arvel on kasvanud märgatavalt tööstuses tegevate ja sealt ülalpidamist saajate arv. Industrialiseerimise tagajärjel on muutunud ühtlasi ka meie sisseveostruktuur. Mitmete tööstustoorainete sissevedu on praegu mitu korda suurem kui iseseisvuse algaastail; näit. on puuvilla sissevedu muutunud neljakordseks. raua- ja teraseimport — kolmekordseks, tekstiilmasinat sissevedu — ligemale kümnekordseks jne. Seevastu on paljude valmiskaupade import vähenenud, nagu tekstiilkaubad, klaas, keemiatööstuskaubad jm., kusjuures siseturgu on hakatud varustama järjest enam oma tööstuskaupadega. Ühtlasi on hakatud iseseisvuse ajal laiulatuslikult kasutama kodumaisi tooraineid — loodusvaru, nagu näitab meile kujukalt üha suurenev õlikivitoodang, elektritootmine, turbatoodang jm.

Eesti riigi loomisel oli suurem osa eesti territooriumil asuvast tööstusest organisatsioonilt kui ka tootmistehniliselt kohandatud Vene suurriigi erinõuetega. Pärast Eesti iseseisvuse loomist kujunes seega tööstusolukord õige problemaatiliseks. Vene sulges oma endisile kaubahankijaile piirid ja Eesti territooriumil asuv tööstus kaotas sel teel oma tähtsa turu. Pääaegu kõik suuremad tööstusettevõtted jäid seisma: kuues suuremas metallitööstusettevõttes, kus sõjajärgne tööliste arv ulatus 16.000, oli see arv langenud alla 2.000. Tekstiiltööstuses töötas enne sõda ligi 20.000 töölise, pärast oli aga nende arv vähenenud 6.000-le. Mitmed asjaolud, nagu tegevuse raugemine, tööliste arvu vähenemine juba revolutsiooni- ja okupatsiooniajal, mil suur osa Venemaalt pärinevaist töölisist siirdus tagasi oma kodumaale, pehendasid küll tööstuse siirdumist uude olukorda ning vähendasid ka tööpuuduse tera-

vust iseseisvuse algaastail, kuid tegevusserakendumine endises ulatuses ei olnud muidugi kuidagi võimalik. Neid kaupu, milliseid tööstus võis anda, tarvitas siseturg vähe; rahvaostujõud oli sealjuures langenud kaugelt alla sõjajärgsele tasemele. Teisalt sageli neid kaupu, milliseid siseturg vajab hädasti, ei olnud olemas tööstusettevõtteid senini üldse valmistanud. Ka eksport Lääne-Euroopasse oli esialgu takistatud, kuna puudusid mainitud turu nõudeile vastavad tootmistehnilised võimalused kui ka vajalikud ärisidemed. Kõige selle tagajärjel pidi eesti tööstusstruktuur muutuma põhjalikult.

Poliitilise ja majandusliku murrangu tagajärjel kaotas tööstus suure osa oma tegevuskapitalist. Eesti omakapital oli väike ja suuremjaolt spekulatiivse iseloomuga, siirdudes peamiselt kaubanduse alale, lühiajaliste tehingute teostamiseks. Väliskapital hoidis aga Eestist kõrvale.

Seepärast tuli tööstuse elustamiseks rakendada suuremal määral riiklikke ressursse. Ses suhtes hakkas etendama tähtsat osa Eesti Pank, kelle laenudest etendasid domineerivat osa laenu tööstusele.

Tööstuse arengut soodustav laenkapitali andmine ning rida tollipoliitilisi korraldusi tõid tööstusse teatavat elustamishoogu, mis avaldus peamiselt uute tööstusettevõtete asutamises, kuid samuti ka mitmete endiste tööstusettevõtete tegevuse laienemises.

Tööstusolukorra paranemine andis end tunda ka tööstuskaupade ekspordi suurenemises. Õeldu käib esijoones meie lauatehaste, samuti ka tekstiil-, puu-, paberi- ja metallitööstuse kui ka mitmete muude tööstuskaupade kohta. Ekspordi kaudu hakkas minema taas enam raha rahvamajanduse ringkäiku, parandades rahvaostujõudu siseturul, mis aitas omalpoolt suuresti kaasa siseturu jaoks töötavate tööstusettevõtete elavnemisele. Ka kriisiaastail teostunud majanduspoliitiline murrang oma varustuse suunas suurendas võimalusi mahutada enam tööstustooted siseturule. Viimaseil aastail on tööstustoodang tõusnud tugevasti, tööstuslik eksport on aga suurenenud suhteliselt märksa vähem. Suurtööstusettevõtete lähimüügist viimaseil aastail on läinud välisurule ümmarguselt vaid 25% ja siseturule 75%. Siseturu kasvav osatähtsus tööstustoodangu mahutamisel kindlustab ja võimaldab kohastada organisatoorseid tasakaalustusvahendeid, kui turukonjunktuur peaks tootmistingimusile üksikuis tööstusharudes avaldama erinevat mõju.

Meie tööstuse arengutee suhtes iseseisvusajal püüame tuua esile ja rõhutada eriti neid alasid, millised Eesti iseseisvuse möödunud 20 aasta jooksul on arenenud välja. Selliseid tööstusharusid on kogu rida.

Kõigepealt põlevkivitööstus. Põlevkivi tööstuslikus ulatuses kasustamine algas iseseisvuse saavutamisega.

Põlevkivitoodang praegu võrreldes iseseisvuse tulekuga on kasvanud enam kui sajakordseks; 1919. a. toodeti ca 10.000 tn põlevkivi, mullu aga 1.126.000 tn. Meie põlevkivitagavaru hinnatakse ümmarguselt 5 miljardi tn-le; see on kogus, millega võib opereerida maailmaturumöötdudega. Seni — 20 a. vältel — on kasustatud ainult 7,9 milj. tn põlevkivi.

Peale põlevkivi on oma tagavarade koguse ja väärtuse poolest järgmise tähtsusega vosvoriidid. Kodumaisi vosvoriite hakati kasustama alles 1921. a. Nüüd on käsil vosvoriiditööstuse ümberkorraldamine, et seda väärtuslikku toorainet kasutada võimalikult täielikult ja ratsionaalselt.

Ka turbatööstust on alles iseseisvuse ajal hakatud arendama laiaulatuslikumalt, olgugi et selle tööstusharu tootmistegevus varemil aastail oli seotud mitmete raskustega (võistlus odava küttepuiduga, mis kujunes saatuslikuks eriti noorile turbatööstusele). Praegu ulatub turbatoodang üle 300.000 m³, olles muutunud iseseisvuse algaastatega võrreldes kuuekordseks. Turbarabade all on Eestis ca 6.570 km² ehk 14,7% riigipindalast; tagasihoidlikult hinnates oleks Eesti üldine tagavara 1,5 miljard. tn õhukuiva turvast.

Mineraalide töötlemise alal on tehtud iseseisvusajal suuri edusamme klaasitööstuses, eeskätt tahvelklaasi-valmistamise alal.

Vaatamata paljudele raskusile on ka telliskivitööstus iseseisvusajal, eriti aga viimaste aastate jooksul, arenenud jõudsasti ning ületab praegu toodangult ka maailmasõjaeelse taseme Eestis.

Olgugi et metallitööstuses on üldine tegevus võrreldes sõjaeelse ajastuga läinud ulatuselt tagasi, on siiski ka ses tööstusrühmas rida alasid, millised on hakanud alles iseseisvusajal hoogsalt arenema. Seoses sellega mainime siinkohal, näit., telefoni- ja radioaparaatide tööstust, alumiiniumkaupade tehaseid, jalgrattatööstust jne.

Sama võime konstateerida tekstiilitööstuse kohta, kus on vastavalt muutunud turuolukorrale asutatud juurde hoopis uusi tööstusharu-

sid — näit. kunstiidi- ja trikootaazitööstus, ning vanul alusmüürel kujundatud ümber endisi ettevõtteid.

Eesti iseseisvuse ajal arenenud tööstuseks tuleb kahtlemata lugeda ka tselluloositööstust, arvestades eriti neid suuri investeeringuid, milliseid on sel alal tehtud meie vahariikluse ajastul ning mille tagajärjel on ehitatud üles moodne tselluloosi-suurvabrik. Ei tule jätta tähelepanemata ka juba valmimisel-olevat sulfaatselluloosivabrikut.

Uute tööstusharudena iseseisvusajastul esinevad ka kummi-, maisainete- ja pudukaubatööstus. Kunstsarvetööstusele Eestis pandi alus alles 1927. a., mil kunstsarvetoodang võrdus 11 tn-ga, nüüd aga ligemale 1000 tn-ga. Teatavasti on kunstsarvetööstusest kujunenud puhtakujulisem eksporttööstusharu. Kodumaisele kummitööstusele pandi alus 1924. a. Tähtsamaks tooteiks on kummijalanõud ning igasugused tehnilised tarbed kummist, millised kõik turustatakse sisemaal.

Vaadeldes eesti suurtööstusettevõtete aktiivset väärtust saame ligikaudse pildi suurtööstuse investeeritud kapitalidest. Majandusloenduse eelkokkuvõtted ses osas näitavad, et eesti suurtööstusse investeeritud kapitalide kogusummat võime hinnata ümmarguselt 246 milj. kr-le.

Kõige rohkem on investeeritud kapitale tekstiilitööstusesse, mis tööstus meil on toodangu kui ka inimtööjõu poolest suurim. Enne iseseisvust asutatud tekstiilvabrikute aktiivset väärtust, arvatud maha amortisatsioon, võrdus ca 58 milj. kr-ga, iseseisvusajal rajatud vabrikute oma aga — 14 milj. kr-ga, kokku seega 72 milj. kr.

Tähtsusetl teisel kohal on keemiatööstus, kus muidugi põlevkivitööstus on osatähtsusetl suurim. Põlevkivitööstusele investeeritud ainust iseseisvusajal, ning investeeritud kapitalisumma ulatub ligikaudu 30 milj. kr. Tselluloosi- ja paberitööstuse aktiivset väärtust võrdub ca 26 milj. kr-ga, metallitööstus — 22,7 milj. kr., kuid neist summadest on enamus investeeritud siiski enne iseseisvust.

Eesti tööstuse iseloomustavamaks jooneks on kujunenud välja kõigepealt toodangu suurimite kesidus, mis praegusel ajal suudab siseturutarvidust katta ise juba üsna suurel määral. Tööstuse arenguks ka edaspidi on Eestis palju rohkem eeldusi, kui tihti arvatakse. Kõigepealt on meie kodumaine toorainete baas veel küllaltki laiendamisvõimeline

ning teiseks on välismaiste toorainete juurdevedu mere läheduse tõttu võrdlemisi soodus. Ühtlasi omame ka tugevaid looduslikke jõureserve meie koskede, põlevkivilademetega ning suurte turbarabade näol. Meil ei puudu ka seks industrialiseerimisprotsessiks vajalik tehniliselt haritud personaal, ilma milleta industrialiseerumine ei areneks edukalt.

Omakapitali kogumine on aga iseseisvusajal edenenu ja ka väliskapital on hakanud otsima investeerimisvõimalusi Eestis. Industrialiseerumise ulatusele aitab kahtlemata omalt poolt kaasa ka riikliku kapitali osavõtt tööstuslikust ülesehitustööst.

Kõigi nende tegurite kooskõlastatud mõju peaks tagama meil püsivalt sääraseid tootmis- ja turustamisvõimalusi, et ellukutsutud tööstuste edasiarenemine oleks kindlustatud. Toorainete mitmekülgsem ja täielikum viimistlemine, vabrikute tehniliste seadiste uuendamine ja täiendamine ning tootmiskäigu kui ka müügikorralduse ratsionaliseerimine võivad meid viia industrialiseerimise kõrgemale astmele, mis tuleb hüvanguks kogu rahvamajandusele.

Väljavedu on näidanud pidevat tõusu, arvatud välja muidugi langus kriisiaastail. Olulisimaiks muutusiks väljaveos on toit- ja maitseainete, esijoones karjasaaduste, või, peekoni ja kanamunade väljaveo mitmekordistumine võrreldes iseseisvuse algusaastaga. Tõusnud on ka keemiatoodete väljavedu. Langenud on tekstiiltoodete eksport.

Väljaveos on esikohal tooted, milliseid on valmistatud oma maa tooraineist.

Sisseveos on suurenenud pidevalt metallide ja metalltoodete import, moodustades 1937. a. väärtuse järgi 39% sisseveost. Olulisemaks muutuseks sisseveos on toit- ja maitseainete sisseveo langus 29%-lt 11%-le viimase 10 a. jooksul. On vähenenud veel tekstiiltoorainete ja tööstustoodete sissevedu ning suurenenud — keemiatoodete sissevedu.

Sisseveos on esikohal ained ja tööstustooted, millised meil puuduvad või millede tootmiseks meil ei ole eeldusi. Eriti avaldub see metallide ja metalltoodete sisseveo suurenemises ning toit- ja maitseainete sisseveo vähenemises.

Tööstustegevuse ulatus, tööstuse areng ja rööbiti sellega ka inimjõurakendus tööstuses praegusel Eesti pinnal kujunes enne Eesti riiklikku iseseisvust suurel määral sõltuvalt mahukast Vene siseturust. Lisaks sellele nõudsid suuremal arvul inimtöötajate laiaulatuslikud riigikaitseülesanded, eriti merekindluse ehitustööd Tallinna piirkonnas. Nende tegu-

rite mõjustusel kujunes tol ajal palgaliste töötajate ulatus ning nende töö ja ametialaline koostis.

Inimtöötajatarvitust ei suutnud katta sellises ulatuses kohalikud reservid. Puudujaagi katteks kasustati osalt töötajate Vene sisemist reservidest. Tõsi, koos Vene riigi lagunemisega valgus Vene siseriigist pärit tööliskond enamjaolt tagasi oma kodukohtadesse. Ent iseseisvusele tööstuse areng ja struktuur mõjustasid määravalt palgalise töötajate ulatuse kujunemist ja jättis ühtlasi sügavaid jälgi tööliskonna koostisse.

Ühenduses Eesti riikliku iseseisvusega kujunenud uues majandusolustikus ei suutnud tööstus absorbeerida olevat töötajareservi, mille tulemusena tekkis permanentne töötaolu laiemas ulatuses. Kõige enam vähenes inimtöötajate mahutusvõime tekstiil- ja metallitööstuses. Tekstiiltöölise arv vähenes ca 19.000-lt (1913. a.) ca 7.800-le (1922. a.) ja metallitöölise arv ca 16.700-lt ca 7000-le. Metallitööstuses toimus vähenemine peamiselt laevachituse, kuid väiksemal määral ka teisis metallitööstuskäitises. Üldiselt ulatus töölise arvu vähenemine tööstuses koos riikliku iseseisvusega tööstuses tekkinud murrangu tõttu ümmarguselt 44.600-lt 28.500-le ehk ca 16.000 inimese võrra.

Tööstuse rekonstruktsiooni ajajärgus — Vabadussõja lõpust kuni umbes 1924. a. — mahutas suur- ja kesktööstus, arvestamata ehitustegevust, aasta-keskmiselt ümmarguselt kuni 35.000 töötajat. Suhteliselt tõhusamat arenemistempot osutas ses ajavahemikus kesktööstus siseturu arvel, millele ei olnud kohandatud iseseisvusele tööstusstruktuur.

1930—33. a., millele langes üldine raske majandussurutus, kujunesid tööolud viletsamaiks kui eales varem kogu Eesti iseseisvuse kestel. Majanduskriisi süvikus (1932. a.) langes töötajate arv tööstuses ca 30.000-le, vähenedes võrreldes eelmise kõrgkonjunktuuri seisuga veidi üle 6000 isiku ehk 17% võrra. Et hoiduda veelgi suuremast töötajate koondamisest tööltvõllandamise teel, lühendati võrdlemisi laias ulatuses töönädalat ja ka tööpäeva pikkust. Töönädala lühendamise teel tekkinud töötajate ja teenistuse kaotsimineku võis hinnata tööstustöölisel juba 1931. a. ca 5%. 1932. a. keskmiselt ulatus see juba 7%. Üksikuid, ja veel enam üksikuid käitises, lühendati töönädalat veelgi enam. Tekstiiltöölised, näit., töötasid osalt pikemat aega vaid 3—4 päeva nädalas, mis oli eriti rõhuv madalate töötasunormide juures.

Üldine murrang kogu majandusolukorras ja esimesed paranemistunnused tööturul avaldusid 1933. a. teisel poolel. Sest ajast peale on töövõtjate seisukohalt kujunenud olukord tööturul paremaks pidevalt iga aastaga. Alates 1934. a. on töövõtjate arv kasvanud tööstuses ca 5000—6000 inimese võrra iga aastaga. Viimasel 4 aastal osutasid suur- kui ka kesktööstus väga tõhusat aktiivsuse tõusu. Ehitustegevuses oli elavnemine viimaseil aastail veel suurem kui töötlevas tööstuses. Eesti iseseisvuse algaastail, mil ehitustegevust takistas kapitalipuudus, osalt aga ka linnades kehtiv elukorterite üüriseadus, piirdus ehitustegevus peamiselt uute asundustalude hoonete ning mõningate riiklike ehituste ning kitsamas ulatuses ka tööstushoonete ehitamisega. Eluhoonete alal linnades algas suurem ehitustegevus alles 1932. a. üüriseaduse kaotamise järele. Tol ajal ulatus ehitustööliste arv töödehooajal ehituse alal arvestatud ettevõteteis ca 1500-le; 1937. a. tõusis ehitustööliste arv 6000-le. Ehitustööliste töömaht on laienenud mitte üksnes elumajade, vaid ka mitmete suuremate tööstushoonete, sildade ehitamise arvel jne.

1937. a. saavutatud harukordne majanduslik tõus lõi tööturul töövõtjate seisukohalt väga soodsa olukorra. Nähtav töötute reserv oli 1937. a. hooajal täiel määral rakendatud tööle. Tööjõu vähesuse saadavuse tõttu toodi 1937. a. Eestisse esmakordselt välistöölisi Poolast. Need rakendati põllutööle ja osalt põlevkivitööstusse.

Peab märkima, et möödunud 20 a. jooksul on tööstuse alal tegevate isikute suhtes toimunud mitte üksnes arvulisi muutusi, vaid ka küllalt olulisi ja ulatuslikke mihuslikke nihkumisi. Isiklikult on töölikond asendatud suurel määral noortega, kes juba koolis on saanud paremat ettevalmistust võrreldes iseseisvuseelse ajastuga. Selle aja kestel on rajatud palju uusi ettevõtteid ja arendatud uusi alasid. Sellega on käinud paratamatult kaasas ka vastava oskusega töölistekaadri ettevalmistuse vajadus. Lõpptulemusena koos üldise majandusliku arenguga on kujunenud ka tööjõuddekaader, kelle kutseoskuslik tase on arenenud ja mitmekesisunud. See on teatud kapital ja hinnatav enamgi kui tootmisvahendid, millele arendamine ja organiseerimine on pikemaajalise töö tulemus.

Tööturuprobleem osutus kuni viimase 3—4 aastani valusaimaks sotsiaalpoliitiliseks probleemiks kogu Eesti iseseisvuse kestel. Ühenduses riikliku iseseisvusega tekkinud majanduslik murrang mõjustas tööturgu väga eba-

soodsalt. Koos uues olukorras ebasobiva majandusliku, eriti ebasobiva tööstuse struktuuriga päris Eesti ka permanentset tööpuudust, seda eriti metalli- ja tekstiiltööstuse alal.

Raskeimaks kujunes olukord tööturul möödunud majanduskriisiaastail, eriti 1932/33. a. talvel. 12 kuu keskmiselt oli neil aastail registreeritud tööbörsides ca 7000—8000 töötötsijat, arvestamata hädaabitöile paigutatud töötuid. 1933. a. algul tõusis töötaolu kulminatsiooni, mil registreeritud töötötsijaid oli börsides ca 16.500, peale selle ca 10.000 töötut hädaabitööl. Normaaltöötamisprotsessist oli seega lülitatud välja ametliku statistika järgi ca 26.500 isikut. Olgu märgitud tolleaegse olukorra hinnanguks tööturul, et samal ajal ületas töötajate arv suur- ja kesktööstuses, arvestamata ehitustööstust, vaid ca 2000 isiku võrra teadaolevat töötute reservi. Töötute abistamiseks tuli tol ajal kulutada suuremaid summasid kui eales varem. 1932/33. a. talvel kulutati töötute abistamiseks korraldatud töiks ligi 3 milj. kr.

Ka tööturul tekkis murrang paranemise poole 1933. a. teisel poolel.

Rööbiti jatkuva majanduselu tõusuga paranes kord-korralt olukord ka tööturul iga aastaga. Ses mõttes kujunesid olud töövõtjate seisukohalt eriti soodsaiks 2 viimasel aastal, mil tööde hooajal võis nentida teatud aladel juba pinget tööjõunõudmise poolel.

Kuigi olukord on tööturul võrratult paranenud võrreldes mitte üksnes majanduskriisi-, vaid ka eelmise kõrgkonjunktuuri- ja Eesti iseseisvuse esimeste aastatega, peame omeli mõnna, et Eesti loodustingimusi on töötaolu täielik kaotamine praktiliselt seotud suurte raskustega. Nimelt ei ole välditav s e s o n n e töötaolu, mille lõenduseks on tööjõu ülepakkumine tööturul talvekuil isegi majanduslikult soodsal 2 viimasel aastal. Tavaliselt vabaneb sügisel suvesesoontoilt võrdlemisi arvukalt põllu-, turba-, ehitus-, lihttöölisi jne., kellele rakendamine teisele aladele on raske.

Tööturu korraldamise mõttes on edasiseks ülesandeks püüda korraldada majanduselu nii, et veelgi vähendada sesoonset töötaolu praktiliselt saavutatava miinimumini. Loodetav palgalise teenistuse tõus aitab edaspidi omakorda kergendada ka sesoonset töötaolust põhjustatud raskusi.

Võrdlemisi ulatusliku tööturgu desorganiseeriva tegurina osutub palgaliste ebaõige, meie majandusoludele ja ühiskondlikule tegevusele mittekohane kutsealalise formatsiooni kujunemine lähemas minevikus. Selle tulemu-

seks on alatine tööjõu ülepakkumine teatud palgaliste liigis. Eriti teravalt ilmneb see kantselei- ja kontoritööjõududeks koolitatud, peamiselt keskkooliharidusega noorte suhtes, kes ei leia endile täit tööjõurakendust. Selline olukord on kujunenud ebaotstarbeka hariduspoliitika tulemusena, mis ei osutanud õigel ajal kutsehariduse levitamisele vajalikku tähelepanu. Meie viimase aja hariduspoliitikas on arvestatud seda tõsiasja; on teostumas kutsehariduse korraldamine plaanikindlal alusel.

Kuni Vene 1917. a. revolutsioonini oli tööstustöölise tööpäevapikkuse normiks Eesti praegusel pinnal töötamise puhul ühe vahetusega 11½ tundi ja töötamise puhul kahe vahetusega — 10 tundi. Töölise peamiseks nõudmiseks oli tol ajal 8-tunnise tööpäeva sisseseadmine.

8-tunnine tööpäev pandi tegelikult kehtima revolutsioonilisel teel sõdurite- ja tööliste nõukogude surve all 1917. a.

Peale mainitud üldise tööajapikkust piirava normi on Eesti iseseisvuse kestel pandud kehtima rida tööaega reguleerivaid norme. Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seadusega (1926) kindlustatakse tööstus-, ehitus- ja transporttöölisele nädalapuhkepäev pühapäeval vähemalt 36, ja seaduses kindlaksmääratud pühadel vähemalt 24 tundi järgimööda.

Tööstusliikude käitiste tööaja seadus (1931) hõlmab mäe- ja töölevat tööstust, ehitustööstust, transporti linnatänavail ja sadamatööd. Tööajaseadus määrab normaaltööaja ülemäärana 8 tundi päevas ehk 48 tundi nädalas ja näeb ette väljaspool erijuhte, mil ületunde võib teha ilma töökaitse ametkonna loata, ületunnitöö ülemäärana 75 tundi töölise kohta aastas.

Tööstustöölise palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku ülesütlemisaja pikendamise seadus (1934) kindlustab mäe- ja tööleva tööstuse käitis, kus on vähemalt 5 töölise, töölisele, kes on samas käitis töötanud katkestamatult vähemalt 7 päeva järjest kestvat palgalist puhkust.

Meremeeste tööaja seadusega (1937) on ka meremeeste tööaeg korraldatud 8-tunnise tööpäeva põhimõtte alusel, arvatud välja mõned erijuhud, kus tööpäeva kestus võib olla pikem.

Väiksemis ettevõtteis, millised mahuvad kesktööstuse raamesse, on tööaja-pikkus ja selle arengu käik peaaegu sama nagu suur-tööstuses. Eriti rasked on aga töötingimused tööajapikkuse poolest veel praegugi käsitöös-tuses, nagu osutavad 1937. a. majandusloen-

duse andmed. Käsitöölised töötavad hooaegadel tublisti üle 10 tunni päevas.

Viimasel 3 aastal (1935—37) on tööliste palgade alal saavutatud märgatavat edu. Noil aastail tõusid palgad kiiremini kui eales varem, mida põhjustas suurel määral üldine majandustõus ja koos sellega tugevasti-kasvanud nõudmine tööliste järele. 1934—37. a. keskmiselt saavutati palgade alal möödunud majanduskriisielne tase. Praegune tase ületab aga 1927—31. a. keskmise ca 10%. 1937. a. ulatus tööstustöölise tunniteenistuse tõus võrreldes 1923. a. 19,9% ja võrreldes 1913. a. — samuti ca 20%.

Töölise majandusolukord kujuneb peamiselt 2 teguri, — teenistuse ja tarbeainete hindade vahekorralduse — tulemusena. Mõlemad tegurid on mõjutanud oluliselt tööliste elatus-taseme kujunemist. Hindade kiirema tõusu tõttu võrreldes tõusuga palgade alal osutas tööstustöölise elatustase 1923—25. a. langust. Järgmise 4 a. keskmiselt tõusid palgad ja ka hinnad võrdsel määral, mistõttu tööliste elatus-tase jäi endiseks, s. o. ca 7% alla 1927—31. a. keskmist. 1930. a. tekkis hindade ja palgade liikumise vahekorraldus murrang. Tol aastal langesid hinnad enam kui 10%. Palgade alal kestis aga tõus samal ajal edasi. Alates 1930. a. jäigi kestvalt püsima kõrgem teenistustasu võrreldes hindade tasemega, mis mõjutas tööliste elatus-taset soodustavalt. Veel enam, tol ajal võib nentida koguni teenistuse ja hindade kujunemises lahkuminekku pidevat suurenemist hindade suurema languse arvel, mille tulemusena tööliste ostujõud ja elatustase osutasid pidevat kasvu. Soodsate teenistusolude ja võrdlemisi madala hinnataseme tõttu tõusis tööliste palgaostujõud haripunktile 1935. a., ületades kõik eelmised aastad alates 1923. a. Selline tendents kestis kuni 1935. a. sügiseni, mil hindade ja palgade liikumise vahekorraldus tekkis taas murrang. Hindade tõus ületas palgade tõusu, mis tõi enesega kaasa ka palgaostujõu langust. Kuigi hindade tõus jätkus ka 1937. a., paranes taas tööliste reaalteenistus 6% palgade suurema tõusu tõttu; aasta lõpuks ületas tunniteenistus ostujõu 1927—31. a. taseme ca 15%.

Sotsiaalkindlustuse korralduse päris Eesti Venelt, kus kohustuslik kollektiivne tööõnnetuste ja haiguste vastu kindlustus pandi Tööstusliku Tööseadusega kehtima eramäe- ja -töölustööstuse ning osa transpordi suhtes 1912. a. Nende normide alusel oli tööõnnetuste vastu kindlustatud 31. XII 21. a. 23.224 ja haiguste vastu 1919. a. — keskmiselt ca

12.000 tööstustöölisi ja käitiste ametnikku (arvestamata haigekassaliikmete abiõiguslikke perekonnaliikmeid).

Aegajalt on kohustuslikku sotsiaalkindlustust laiendatud väiksemaile käitistele ja uutele aladele. 1923. a. laiendati tööõnnetuste vastu kindlustust käitistele alates 5 töolisest (endiseks normiks oli ilma meh. jõuta 30 ja meh. jõuga käitiste suhtes 20 töölisi). 7. XII 34 laiendati kindlustust merekaubalaevastikule, 1. V 36 — põllutöölisile ning 30. V 36 — autotranspordile.

Kindlustusnormide laiendamine ja teisalt tegevuse laienemise tagajärjel kindlustuse alla kuuluvail majandusaladel on tegelik kindlustuse ulatus suurenenud möödunud 20 a. jooksul mitmekordselt. Ainult tööõnnetuse vastu kindlustatud isikute arv ulatus m. a. lõpuks

eelhinnangu järgi umbes 90.000-le. Koos õnnetuste vastu kindlustatud riigi- ja omavalitsus-teenijate ning põllutöölisega ulatus kindlustatute arv samal ajal 200.000-le.

Rööbiti õnnetuste vastu kindlustusega on laienenud haiguste vastu kindlustus. M. a. lõpul oli haigekassade kaudu kindlustatud juba umbes 72.000 töölisi-ametnikku ning ca 45.000 perekonnaliiget. Koos teiste palgaliste liikidega kuulus m. a. lõpul sundusliku haiguskindlustuse alla ca 200.000 inimest. Peale selle on invaliidsuse vastu kindlustatud ligi 36.000 riigi ja omavalitsuse teenijat-töölisi.

Seega on sotsiaalkindlustuse alal möödunud 20 a. jooksul märgata võrdlemisi ulatuslikku edu, kuid suurem sotsiaalse kindlustuse reform, millega laiendatakse kindlustuse ulatust, seisab veel ees.

Ringvaade.

E. Töölisühingute Keskliidu teateid.

29. märtsil algasid E. Töölisühingute Keskliidu poolt koos Tallinna Rahvaülikooliga korraldatud lühiajalised raamatupidamise kursused. Kursuse kestus on 10 tundi ja jaotatud 4 päeva peale. Kursus oli mõeldud eeskätt ühingu laekuritele ja teistele juhatuste liikmetele. Osavõtjaid oli ilmunud 24, neist mitu ametiühinglast provintsist. Lektoriks kursusel on ametiühinglane O. Pärn ja abiks R. Jõulu. Kursuse ülesandeks on praktiliste teadmiste andmine ametiühingute arvepidamises ettetulevates küsimustes. Arvesse võttes huvi nimetatud kursuse vastu peab E. T. Keskliit tarvilikuks sellelaadiliste kursuste korraldamist ka edaspidi.

Seoses raamatupidamise kursusega otsustas E. T. Keskliit lasta välja töötada raamatupidamise süsteemi, mis vastaks ametiühingute arvepidamisele ja mille tarvitamiselevõtmist tuleks propageerida ametiühingutes. Süsteemi väljatöötamine on usaldatud ametiühingute vilunud kauaaegsetele raamatupidajatele.

E. T. Keskliit koos Pärnu mnt. Rahvamaja ruumes asuvate ametiühingutega on avanud lugemislaua ametiühinglastele. Lugemislaud on avatud äripäeviti kella 18.—23. Korrapidamise lugemis-

lauas on ametiühingud enda peale võtnud.

Kavatsusel on ametiühingulise maleklubi ellukutsumine. Huvi male vastu kasvab ametiühingutes pidevalt. Üksikute ametiühingute juures on ellu kutsutud maleringid. Maleklubi oleks keskuks, kes korraldaks võistlusõhtuid, ametiühingutevahelisi turniire jne. Loodetavasti aitab see kaasa ametiühinglaste ühiseks pereks liitumisele.

Kuna Tallinna ametiühingute korterilaud tihti on viletsad ja nad laiali pillatuina asuvad mööda linna, siis otsustas E. T. Keskliidu juhatus samme astuda selleks, et sihtasutis „Tallinna Rahvamajas“ vabastataks ruume ametiühingute büroorumide tarvis. Praegu asub nimetatud majas 12 Keskliitu kuuluvat ühingut ja liitu. Ruumide vabastamisel oleks võimalik nimetatud majas korterit võimaldada veel 5—6 ühingule. S.-a. „Tallinna Rahvamaja“ on lubanud E. T. Keskliidu soovile vastu tulla.

E. T. Keskliidu juhatus pidas ebanormalselt kalliks s. a. „Tallinna Rahvamaja“ valduses olevate ruumide üüri, mida kasutavad ametiühingud oma koosolekute pidamiseks. Keskliit palus Rahvamaja juhatus ametiühingute poolt

koosolekuteks kasutatavate ruumide üüri alandada. Vastust ei ole veel saabunud.

*

E. Töölisühingute Keskliidu juhatus otsustas Keskliidu liikmeks vastu võtta Tallinna Sadulseppade Ühingu. Liikmeks astumise momendil oli ühingul 61 liiget. Ühingu asukohaks on Tallinn Maakri 15.

*

Selleks, et intensiivsemaks muuta haridustööd tööliskonnas, otsustas E. T. Keskliidu juhatus astuda Eesti Haridusliidu liikmeks.

*

29. märtsil käis riigihoidja jutul delegatsioon, kuhu kuulusid tööliskonna keskasutuste esindajad Tallinna Ühise Haigekassa, Eesti T. Keskliidu, E. Haigekassade Liidu ja Tööliskoja poolt, selgitamas Tallinna Ühishaigekassa uue haigla ehitamise võimalust. Riigihoidja poolt leidis haigla ehitamine täit tunnustust ja ta lubas kõigiti kaasa aidata võimaluste loomiseks, et Haigekassa tuleks toime nimetatud hoone püstitamisega.

Krulli tööseisak.

12. veebruaril s. a. tekkis a.-s. F. Krulli käitises tööseisak, mis ei olnud seadusepärane ja mille tõttu vallandati kogu tööliskond. Umbes nädala pärast alustati uuesti tööd, kuid tööle ei pääsenud paljud töölised. Nende töölise majanduslik seisukord on raske, mis seda halvem, et ka teised käitised ei taha neid tööle võtta. Vallandatute ja seni tööle võtmata töölise hulgas on ka töölisnõukogu terves koosseisus.

Kuna streigi kohta on levinud mitmesuguseid kuuldusi, siis end. Krulli käitise töölisnõukogu liikmed pidasid tarvitikuks esitada riigihoidjale seletuskirja, milles valgustati tööseisakut ja selle eelsündmusi.

Toome alamal katkeid riigihoidjale esitatud seletuskirjast.

Veebruarikuus käesoleval aastal a.-s. Franz Krulli masinaehituse käitises tekkinud töökonflikti tagajärjel, mis arenes seadusevastaseks tööseisakuks, on peale töö uuesti alustamist endistest töolistest tööle võtmata jäetud üle saja töölise, nende hulgas endine töölisnõukogu terves koosseisus. Tööpuudusega see asjaolu seletatav ei ole, sest mitmes käitise osakonnas tehakse praegu ületunde. Kuna harilikult peale töökonflikti jäetakse tööle võtmata neid, kes otseselt konfliktis tekkimises süüdi on, siis võib väljaspool tekkida mulje, nagu

oleks käitise end. töölisnõukogu tööseisaku välja kutsunud oma tegevusega või töölisi selleks õhutanud. Tõeliselt aga end. töölisnõukogu tekkinud tööseisaku süüdi ei olnud, vaid püüdis vastupidi, seadusevastast tööseisaku tekkimist ära hoida ja töötüli lahendada seaduslike abinõudega. Sama on selgunud ka ametlikust sündmuse juurdalusest, sest ühegi end. töölisnõukogu liikme vastu ei ole tõstetud süüdistust töölise streigile õhutamises või mõnes muus seadusevastases tegevuses. Kuna sellele vaatamata käitise juhatus ei võta end. töölisnõukogu liikmeid tööle, nende hulgas ka kahte seadusevastaselt vallandatud, siis peame tarvitikuks selgitada pikemalt töökonflikti tekkimist ja selle eelsündmusi.

1934. a. Riigivanema poolt dekreedina maksma pandud Tööstustöölise palgalise puhkeaja seaduse järgi maksis käitise juhatus 1935. ja 1936. a. tükitöö alusel töötavatele töölisele seadusevastaselt vähem kui neil õigus oli saada palgalise puhkeaja eest. Töölisnõukogu nõudis, et käitise juhatus maksaks töölisele puhkuseraha nii nagu näeb ette seadus. Ka Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse osakonna direktor leidis töölise nõudmise õigustatud olevat ja 1. jsk. tööinspektor tegi käitise juhatussele ettekirjutuse välja maksta töölisele saamata jäänud puhkusevaherahad 2 aasta eest. Käitise juhatus vabatahtlikult vaheraha välja maksnud ei ole ja töölisel tuleks seda nõuda kohtu teel tsiviilnõudmise korras.

1937. a. tekkis käitises töötüli, milles ei saadud kokkulepet ja milles töötülide lahendamise komisjon tegi sundotsuse. Sundotsuse peale kaebas käitise juhatus Riigikohtusse edasi, kus edasikaebus ka rahuldati ja sundotsus osaliselt tühistati. Enne sundotsuse kehtimise lõppu püüdis käitise juhatus seadusevastaselt 3 töölise palka vähendada, mille vastu protesteeris töölisnõukogu ning millega ühines ka 1. jsk. tööinspektor ja need töötasu vähendamise katsed tühistas. Kuna palgavähendamine ei andnud tagajärki, vallandas käitise juhatus need töölised. Seesugune vallandamine tekitas tööliskonnas ärevust je sel põhjusel tekkis 30.—31. aug. 1937. a. käitises algul osaline, ja pärast üldine tööseisak. Töölisnõukogu selgitas tekkinud olukorda Härä Sotsiaalministrile ja ühtlasi võttis kõik abinõud tarvitusele tööseisaku lõpetamiseks, mis ka 1. sept. lõppes.

1937. a. septembri- ja oktoobrikuus tuli ilmsiks käitise Katlamaja osakonnas suurem töölise töötasude kõrvaldamine, mis töölisnõukogu ja 1. jsk. tööinspektori kaasabil said töölisele väljamaksetud. Samuti suutis töölisnõukogu tõendada, et käitise juhatus poolt on järjekindlalt Põllumajanduse osakonnas rikitud tööinspektori poolt kinnitatud tööhinnakirju.

Järjekordne palganõudmine seoses elukalliduse tõusuga esitati käitise juhatussele töölisnõukogu poolt 17. jaan. 1938. a., millele vastamiseks oli antud nädal aega. Käitise juhatus poolt antud vastus ei rahuldanud töölisi ja tekkis osaline tööseisak. Töölisnõukogu üksmeelselt püüdis töölisele selgeks teha see-

suguse tööseisaku seadusvastasust ja tööinspektori kaasabil liiks korda käitise juhatusega kokku leppida, et lõplik vastus palganõudmise asjus antakse tööliste 4. veebr. Tööseisaku asjus võttis töölisnõukogu oma koosolekul 25. jaan. 1938. a. (protokoll 144) vastu järgmise seisukoha: „Nõukogu otsustas üksmeelselt mõjutada töölistkonda, et töölistkond lõpetaks seadusevastase tööseisaku, mis on tingitud vabrikuvälituse vastusest palganõude asjus“. Sellega likvideeris osaline tööseisak. Mõni päev hiljem katsuti ajakirjanduse kaudu tööliste meeleolu mõjutada, nagu poleks töölisnõukogu talitanud tööliste huvides. Et sarnane ajaleheartikkel provotseeris ja julgustas töölist seadusevastasele streigile, selgus ka Sotsiaalministri informatsioonist. Provotseeriva ja tõsisasju väärsti valgustava ajalehe artikli peale saadeti õiendus, kus põhjendati töölisnõukogu seisukohti ja rõhutati vajadust tegutseda kooskõlas seadustega.

4. veebr. käitise üldkogu koosolek nõudis tööliste tunnipalga kõrgendamist 5 sendi võrra. 11. veebr. tööliste üldkogu koosolekul selgus, et kokkulepet saavutada pole võimalik. Ka 1. jsk. tööinspektori lepituskatse ei andnud tulemusi, pidades tarvilikuks töötüli lahendamist seaduses ette nähtud korras edasi viia.

12. veebr., kui tekkis töötüli, püüdis töölisnõukogu teha kõik seadusevastase tööseisaku likvideerimiseks ja nõustus käitise juhatuse ettepanekuga, kokku kutuda veel kord tööliste koosolek olukorra selgitamiseks ja kus oleks korraldatud tööliskonnas kinnine hääletus selgitamiseks, kas töötada edasi või mitte. Nimetatud ettepanek tehti töölisnõukogule tööinspektori juuresolekul.

14. veebr. peetud üldkogu koosolekust võttis osa vanem-tööinspektor, kelle tööliste korralekutsumine ei andnud tagajärgi. Samuti tööliste äreva meeleolu tõttu põlnud võimalik töölisnõukogul korraldada kavatsatud hääletamist.

15. veebr. üteldi kõigile töölistele Tööliste Töölepingu seaduse § 18 p. 4 põhjal töölepingud üles.

Eelpooltoodust selgub, et end. töölisnõukogu veebruarikuus tekkinud tööseisakus kui ka varemalt on järjekindlalt tegutsenud kehtivate seadustega kooskõlas ja töölisnõukogu sammud on alati leidnud kinnitamist tööinspektiooni ametnikkude poolt. Sellist selgub, et end. töölisnõukogu tööle tagasi mittevõtmine ei võt olla seoses nõukogu seadusevastase tegevusega. Käitise juhatuse poolt on end. töölisnõukogu liikmetele mõista antud, nagu seisaks nende süü selles, et nad ei ole tagasi astunud, kui selgus, et neil ei olnud enam võimalusi tööliskonda ohjeldada. Kui sarnane süü üldse peaks süü olema, siis ikkagi töölisnõukogu ei võinud seesugusel ajal tagasi astuda, sest see oleks niigi rasket olukorda veelgi segasemaks muutnud. Küll aga võib käitise juhatuse teguviisi end. töölisnõukogu vastu tõlgendada kui võimalust, lahti saada töölistest, kes nõudsid käitise juhatusest palga- ja töötingimuste täitmisel kinnipidamist kehtivatest seadustest ja kokkulepetest.

Tallinna Nahatöölise Ametiühingu peakoosolek.

Tallinna Nahatöölise Ametiühingu peakoosolek peeti 28. veebr. s. a. Maakri t. 15.

Koosoleku juhatajaks valiti *R. Jõulu*, protokollijaks *K. Sabul*. Ühingul on üle 150 liikme, kellest kohal oli kolmandik. Ühingu 1937. a. aruanne on tasakaalus 1.171 krooniga, näidates 371 kr. ülejääki. Käesoleva aasta eelarve võeti vastu tasakaalus 852 krooniga. Möödunud aasta tegevuse aruande ettekandest selgus, et ühingu töös ei olnud märgata tõusu. Suvel jäid tööolud märksa kehvemaks, mille põhjuseks peetakse suurt kummikinate sissevedu Rootsist. Koosolekul arvati, et neid on veetud sisse 150.000 paari ümber. Ühingu juhatusse valiti *R. Jõulu*, *K. Teeäär*, *A. Priks*, *Sõrmus*, *Simson*, *Ratasapp*, *P. Jürgenson*, *Vilberg*, *Sokk*, *Suits* ja *Rääk*. Revisjonikomisjoni *M. Põldsam*, *A. Pleesi*, *K. Sabul*, *R. Lell* ja *J. Mark*.

Kullasepade kutseühing 10 aastane.

Aastate poolest nooremaid, kuid organiseeritumaid ja ametiühingute esirinnas olevaid kutseühinguid — kullasepatöölise kutseühing, korraldas 10. aastapäeva puhul kinnise omavahelise koosviibimise söögisaal „Mariza“ ruumes. Ühingu kauaaegne esimees *H. Ausmees* avasõnas selgitas ametiühingu kavatsusi ja sihte, kuna endine ametiühingu esimees ja praegune spordiringi „Hõbe“ esimees *Sõrmus* andis ajaloolise ülevaate kullasepatööst. Tervitisi olid saatnud Tartu kullasepade ühing ja ettevõtja *Kopf*. Pärast ametlikku osa oli ühine laud, kus kullasepatöölise poolt ühingu esimehele üle anti väärtuslik kingitus. Ka kõigile ühingu liikmetele, kes ühingus liikmed olnud algusest peale, anti ühingu juhatuse poolt üle väikesed hõbepokaalid.

O. Saare metallitööstuses anti streigivabadus.

18. dets. 1937. a. tekkinud töötüli nõudsid töölised tükitöö kõrval päevapalga garanteerimist, kõigi palganormide tõstmist 15% võrra ja minimaalpalgade kindlaksmääramist meestele 30 s. ja naistele 25 s. tunnis. Tekkinud töötüli kokkulepet ei saadud, ja asi läks sotsiaalministri otsustamisele. 18. jaanuaril s. a. teatati töölisvanemale, et sotsiaalminister tekkinud töötüli on otsustanud anda töölistele streigivabaduse. Tekkinud olukorra selgitamiseks kutsuti kokku käitise tööliste üldkogu koosolek. Koosolekul töölisvanem *J. Vaasik* selgitas töölistele palgavõitluse käiku ja läbirääkimiste tulemusi käitise juhatusega. Selgus, et käitise juhatuse ei ole nõus tõstma tööliste palku 15% võrra, vaid teeb seda oma äranägemise järgi individuaalselt, mini-

maalpalgana lubati garanteerida oskustöölisele kutseteenistusega või kolmeaastase praktikaga 28 s. tunnis, teistele 20—18 s. tunnis. Streigiküsimuse arutamisel leiti, et ettevalmistamatult ei ole käitise tööliskonnal võimalik tõseisakut alustada, pealegi takistab streigi edukat läbiviimist asjaolu, et vangimaja töökojas tehakse sellesama iseloomuga tööd odavate hindadega, mis streigi puhul võidulootusi võib vähendada. Töölised töandja ettepanekutega ei nõustunud, vaid jäid kindlaks oma nõudmistele juure — et suurendataks põhipalga norme.

Töölisvanem, selgitades olukorda tööinspektori ja sotsiaalministri juures, pidi konstateerima, et töölise muudetud nõudmised on juba uus töötüli, ja streigiõigus on sellega kaotsi läinud. Uuel töölise koosolekul informeeris töölisvanem sellest tööliskoda ja üldkogu koosolekul püstitati uued nõudmised, mis kokkuleppe mitte leidmisel anti sotsiaalministri poolt töötlide lahendamise komisjoni otsustada.

E. toidu- ja maitseainete töölise ametiühingu peakoosolek.

27. veebruaril toimus sihtasutis „Rahvamaja“ uues saalis E. toidu- ja maitseainete töölise ametiühingu korraline peakoosolek. Koosolekut juhatasid *J. Kruusimägi* ja *J. Vellemäe*, protokollisid *E. Loot* ja *J. Arumäe*. Pikema ülevaatega möödunud tegevusaasta üle esinesid *E. Loot* ja *J. Kruusimägi*, märkides liikmete juurevoolu ja töölisvanemate instituutide elluviimist ka kompveki- ja tubakatööstustes. Aastaruanne on tasakaalus kr. 2.108.91, kusjuures kultuurtoimkond ainuüksi pidudega on ühingu kassasse toonud kr. 402.05. Tuleva aasta eelarve on tasakaalus kr. 1.130.—. Puhkekodu küsimuse arutamise juures leiti vajalikeks ka eeloleval suvel üürida suvila, et võimaldada ühingu liikmeile puhkust ja kosutust töövabal ajal. Praegu on ühingul käimas üldteaduslikke ja organisatsioonilisi küsimusi käsitavad loengud, mis toimuvad igal kesknädalal kella 7—9 õhtul ühingu ruumes. Ühingu 21. aastapäeva pühitsemiseks korraldab ühingu juhatus koos kultuurtoimkonnaga perekonnahõtu 19. märtsil kell 8 õhtul Rahvamaja ruumes teelaua ja tantsuga.

Järgnevalt valiti ühingu juhatusse *E. Loot*, *J. Kruusimägi*, *J. Mägestik*, *V. Tedre*, *A. Seks*, *M. Essmann*, *H. Leismann*, *B. Sürje* ja *J. Arumäe*. Revisjonikomisjoni valiti *V. Hanson*, *J. Rohla* ja *J. Raiem*. Ka moodustati ühingu juure naisosakond, mille juhatusse valiti *A. Nurga*, *M. Essmann*, *V. Söber*, *A. Pross* ja *N. Nava*. Spordiosakonna ellukutsumiseks valiti 3-liikmeline toimkond. Möödunud aastal edukalt tegutsenud kultuurtoimkonda valiti *M. Essmann*, *J. Rohla*, *J. Kariler*, *V. Söber*,

A. Pross, *O. Nittim*, *V. Kull*, *A. Nenga* ja *J. Vosberg*.

Otsustati astuda Töölisühispanga liikmeks ja valiti senised esindajad tagasi E. Töölisühingute Keskliidu nõukokku, kongressile ja Tallinna ametiühingute kesknõukokku, kui peaks tarvidus tekkima nende üldkoosolekuiks.

Lõpuks tõsteti koosolijate poolt üles öötöökeelu seadus leiva- ja pagaritööstustes, kus leiti, et praegu kehtivad karistusmäärad öötöökeeluseaduse rikkumist takistada ei suuda.

Tallinna Maalritöölise Ametiühingu peakoosolek.

Tallinna Maalritöölise Ametiühingu peakoosolek peeti 30. jaanuaril 1938. a. Töölisvõimlas. Koosolekut juhatas *Leinberg*, protokollis *Reinbach*.

Juhatus poolt esitatud kassaaruandest selgus, et ühingul on varandust 1176.77 krooni väärtuses. Liikmemaks jäeti endiseks, s. o. 30 senti kuus. Ametiühingu uude juhatusse valiti: *A. Leinberg*, *J. Maasikas*, *I. Petrov*, *J. Reisman*, *K. Kasemet*, *E. Reinbach* ja *A. Voldem*. Revisjonikomisjoni: *T. Võimula*, *L. Kraus* ja *T. Vaher*.

Organiseerimisele otsustati pöörata enam tähelepanu. Selleks peeti tarvilikuks korraldada selgituskoosolekuid ja enam rõhku panna liikmeskonna meelelahutusliku külje peale. Otsustati korraldada liikmetele maleõhtuid, peoõhtuid jne., samuti kavatseti ellu kutsuda keelpilliorkester. Orkestri täiendamiseks lubas koosolek Kr. 200.— pillide ostuks.

Käesoleval aastal on ühingul 10-ne-aastane juubel, mida otsustati tähistada koosviibimisega.

Maalritööde alal valitseb praegu vaikus.
T. Võimula.

Maalritöölised oma ühingu ajalugu koostamas.

Käesoleval aastal 6. juunil möödub Tallinna Maalritöölise Ametiühingu registreerimisest 10 aastat. Selle sündmuse tähistamiseks on kavatsus koostada ühingu ajalugu. Praegune maalritöölise ühing on juba 3. sellenimeline. Esimene ühing asutati 1906.—7. aastal ja ühingul oli 80 liiget. Tähtsaimaks ürituseks ühingul oli selsamal aastal korraldatud maalritöö kursus, millest võttis osa 40 liiget ja mis kestis 3 kuud. Mõneaege tegutsemise järele suleti ühing valitsuse korraldusel.

Teine ühing asutati revolutsiooni päevil, 1917. aastal. Nimetatud ühingu liikmete arv oli erakordselt suur. Kokku oli liikmeid 588, neist mehi 507, õpipoisse 12 ja naisi 69. Rahaline läbikäik ulatus 1917. a. üle 6000 rubla.

Nimetatud kahe ühingu kohta andmeid palub saata Tõnu Võimula, aadress: Tallinn, Katusepapi 3—1. Palume kõiki neid, kes nende ühingute tegevusest on osa võtnud, andmeid saata nimetatud aadressil.

Elektrikute Ühingu peakoosolek.

10. veebr. s. a. peeti Elektrikute Ühingu peakoosolekut. Koosolekut juhatasid Schmidt ja Nõugast, protokollis Gerber.

Ühingu tegevuse- ja kassaruanded kinnitati. Tegevusaruandest selgus, et ühingu liikmete arv on kasvanud aasta jooksul mitmekordseks. Palgavõitlus, mis alustati möödunud aasta sügisel, aitas organiseerimistööle kaasa. Koosolekul võeti vastu ajakirja „Elektriku“ aruanne ja eelarve. Peeti tarvilikuks jätkata ajakirja väljaandmist. Otsustati 1938. a. liikmemaks tõsta seniselt 3 kroonilt 4 kroonile. Juhatusse valiti: esimees J. Leckce, abi A. Hapsal, sekretär R. Nõugast, abi O. Gerber, laeur G. Bessonov, varahoidja G. Hagi ja ametita liige J. Roosmann.

Koosolekul algatatud küsimuste all võeti agaralt sõna palgaolude kohta. Möödunud aastal alustatud palgavõitlust peeti tarvilikuks jätkata. Üksmeelselt peeti paremaks võimaluseks töö ja palga korraldamisel kollektiivlepingut.

Peeti tarvilikuks, et juhatus teeks eeltöid ühislepingu sõlmimiseks. Erilist rõhku arvati tarvilikuks panna liikmeskonna omavahelisele lähenemisele, milleks tuleks korraldada teõhtuid, pidusid, loenguid jne.

Ahjutööliste Üh. aastapeakoosolek.

Ahjutööliste Ühingu aastapeakoosolek peeti 6. veebr. k. a. Koosolekust võttis osa 40 pottseppa. Juhatasid M. Tarto ja N. Soosilla, protokollis H. Käspcr.

1937. a. tegevuse aruande kandis ette esimees Joh. Orul. Aruandest selgus, et ühingu on aasta jooksul tehtud tõhusat tööd organisatsioonilise külje korraldamise ja kindlustamise alal. On asutatud Laenu-Toetuskassa, mis töötab edukalt. Kaasa aidati möödunud-kevadisele palgavõitlusele, mille kaudu Tallinna pottsepad saavutasid enamvähem rahuldavad palgatingimused. Aruanne võeti vastu üksmeelselt.

1937. a. rahalise aruande kandis ette laeur Joh. Prass. Aruanne oli tasakaalus 478.96 krooniga. Ühingu varanduseline seis oli 896.89 krooni. Laenu-Toetuskassa aruanne on tasakaalus 1161 krooniga. Aruanded kinnitati. 1938. aasta tegevusekava peajoonest võis märkida senisest suurema töö vajadust organiseerimise ja kultuuritöö alal.

Kavatseti alustada läbirääkimisi ettevõtjatega uue kollektiivlepingu sõlmimiseks. Määrati kindlaks hinnakiri.

Juhatusel anti volitus alustada palgaolude korraldamise eeltöödega. Otsustati moodustada kultuurtoimikond.

Liikme- ja sisseastumismaksud jäeti endiseks, s. o. vastavalt 3 ja 2 krooni. Liikmemaksu maksmise tähtpäev on 1. juuli.

1938. a. eelarve, mis tasakaalus 410 krooniga, võeti vastu.

Juhatusse valiti hääle järjekorras: R. H. Palm, R. Pajumets, A. Orul, J. Prass, H. Käspcr, J. Martins, J. Orul; revisjonikomisjoni: M. Tarto, Hiiepuu, E. Kalju; kultuurtoimkonda: E. Tohver, A. Mänd, Huberg.

R. H. P.

Tallinna pottsepad palgaolusid parandamas.

Tallinna Ahjutööliste Ühingu kutsus 27. veebruaril kokku ülelinnalise pottseppade koosoleku.

Koosolekut juhatasid Palm ja Mänd. Pärast E. T. Keskliidu sekretäri J. Jalaja ettekannet Töölisorganisatsioonide tähtsusest andis ühingu esimees Palm ülevaate ühingu tegevusest.

Ahjutööliste Ühingu on mitmel aastal kindlustanud pottseppadele tööhoocagadel enam-vähem inimväärse töötasu ja tingimused. Ühingu on töopuuduse aegadel püüdnud oma liikmeid abistada aineliselt. Kõige selle suure töö juures on ikkagi osa pottseppasid jäänud ühingust kõrvale. Kui ühingu tegevuses on vahest olnud puudusi, siis see peaks ergutama teisi vigade parandamisele, aga mitte ainult arvustamisele.

Koosolekul otsustati esineda tööandjate ees kollektiivlepingu nõudmisega. Lepingu teksti koostamine tehti ülesandeks ühingu juhatusel. Kui aga osutub võimatuks lepingu sõlmimine, siis otsustati alustada töötüli ametlikus korras. Ka möödunud hooajal kindlustati pottseppade töötasud töötülide lahendamise komisjoni sundotsusega.

Omavaheliste sidemete elustamiseks peeti soovitavaks korraldada tihemini omavahelisi huvituid.

Tallinna mööbelsepad organiseeruvad.

Eesti Mööbelseppade Kutseühing on viimase poolaasta jooksul teinud pingutatavat tööd. Tähtsaimaks ülesandeks on olnud mööbelseppade koondamine oma ühingu ümber. Tehtud töö tagajärjel on ühingu liikmete arv pidevalt kasvanud, ja ulatub käesoleval ajal 250-le. Organiseerimise kõrval tähtsaimaks osutub tööpäeva lühendamine. Praegugi on küllalt töökodasid, kus tehakse tööd 13—14 tundi päevas. Tööpäeva pikkus mitte ainult ei kurna töölise tervist, vaid viib alla tunniteenistuse ning süvendab töopuudust. Tööpäeva lühendamise asjus on ühingu läbirääkimisse astunud ettevõtjate ühinguga. Kõigi nende küsimuste selgitamiseks kutsus Mööbelseppade Kutseühing 27. veebruaril kokku ülelinnalise tisle-rite koosoleku, kus refereerisid E. T. Keskliidu sekretär J. Jalaja — Kutseühingute liikmemaksudest ja abistamisfondidest, ja L. Metslang — 8-tunnilise tööpäeva otstarbest ja eesmärgist. Järgnevatel mõttevahetustel peeti tarvilikuks liikmemaksu tõsta. Tööpäeva lühendamine samuti leidis sooja poolehoidu koosolijate hulgas.

Ühingu intensiivne tegevus pole piirdunud ainult tööliste majandusliku ja tervisliku olukorra parandamisega, vaid rõhku on pandud ka kultuuritööle.

Kunstsarves vallandati töölisi.

A/S. E. K. T. O. Kerson ja Ko käitises töötab 195 töolist, naisi 45 ja mehi 150 (2. XII 37. a. oli 272 töolist). Möödunud aastal novembrikuus vallandati 34 naistöolist töö ratsionaliseerimise tagajärjel, ühes sellega toimus ka palkade normeerimine, kusjuures vähemapalgalistel palk tõusis kuni 28%. Tehti juure ka uusi palgalisi kohti. Tooraine vähesuse tõttu vähendati novembri lõpul tööpäevade arv 6 pealt 5-le. Detsembrikuu keskpaigas teatas käitise juhataja tööliskoogule, et tuleb vähendada veelgi tööpäevade arvu; jaanuarist kuni märtsini tuleb töötada 3 päeva nädalas tellimiste vähesuse tõttu. Selle peale kutsus tööliskoogu 22. XII kokku tööliste üldkoosoleku, kus oli kaalumisel, kas töötada kahe vahetusega kõik päevad — seega siis oleks üks vahetus vallandatud —, või töötada 3 päeva kõigi töölistega. Võeti vastu otsus: töötada 3 päeva nädalas kuni 1. märtsini selsama tööliste arvuga. 17. jaanuaril hakkas tehas töötama 3 päeva nädalas. 8. II teatas käitise juhataja, et tööliste vallandamine on paratamatu, sest tellimised ei ole suurenenud, ning vallandamisele tuleb umbes 80 töolist,

ühes sellega viidi ka kõik kuupalgalised üle tunnipalgale. Tööliste vallandamine viidi läbi 26. veebr. ja 5. märtsil. 1. märtsist alates töötab käitis vähendatud koosseisuga 6 päeva nädalas. Käitise juhatause aruande põhjal lähemal ajal enam vallandamist ette näha ei ole.

Sadama-börsi artelli tööliste palku tõsteti.

Sadama-börsi artelli töölistes koostasid mõni aeg tagasi oma poolt tükitöötasude arvestamise alused ja esitasid need artelli juhatausele ühes palgakõrgenduse nõudmisega.

Avalikuks tööülilis sadamatööliste palganõudmine käesoleval korral ei kujunenud, kuna kogu asi lahendati pooltevaheliste läbirääkimiste teel. Artelli juhatus tuli tööliste ettepanekutele osaliselt vastu ja silla tükitöönorme tõsteti keskmiselt 10 protsenti. Käesolev palgatõstmine puudutab ainult tükitööd, kuna päevatöölistele tõsteti juba möödunud aasta jooksul töötasusid 20 protsendi võrra.

Peale palgatõstmise oli tööliste nõudmiseks veel haigekassa asutamine, kuid selles küsimuses ei saanud artelli juhatus tööliste nõuet rahuldada, sest haiguskindlustuse korraldamine ei kuulu artelli võimkonda; selle küsimuse otsustamine ootab seadusandlikke korraldusi.

Töölised oma kirjalikus vastuses artelli juhatausele teatasid, et nad on oma nõudmiste osas rahuldatud.

G. Raamat

A. Pank

A. Kristian

Tartu Töölisühispanga juhatus.

Tartu Töölisühispanga 10-aastase tegevuse ülevaade.

2. oktoobrist kuni 27. novembrini 1927. a. kogunes ärksamaid ametiühinglasi R. L o b o n a, A. A s s o r, K.

T a m b e r g, A. S t e i n, J. H a l l ja A. P a n k A. K r i s t i a n i algatusel selleaegsesse ametiühingute ruumesse

Lossi tn. 3 nõupidamisele töölise raha-asutuse loomiseks ja selle põhikirja koostamiseks, ja 30. nov. kirjutasid nad põhikirjale ja registreerimispalvele alla. Põhikiri registreeriti 23. dets. 1927. a. Esimese koosoleku pidasid asutajad 18. märtsil 1928. a., millist päeva tuleb lugeda panga tegevuse alguseks, sest samal päeval toodi panka esimesed hoised.

6. mail 1928. a. peeti esimene peakoosolek, kus valiti juhatusse A. Pank, H. Kristian ja R. Lobona, nõukogusse K. Offril, E. Fuchs, J. Lall, E. Pikkand, A. Nuusa ja R. Korp, revisjoni komisjoni A. Stein, K. Tamberg ja M. Valge.

Pank tegutses 1933. aastani nime all Tartu Töölise Laenu-Hoiu Ühing. 18. novembril 1933. a. registreeriti uus (ühispanga) põhikiri ja praegune nimi.

Panga juhtimises valitseb üksmeel ja stabiilsus, mis on näha sellest, et pea pooled valitavatest isikutest on olnud kohtadel järjest kümme aastat.

Panga põhikirjas on asutamisest peale punkt, mille järgi panga liikmeks võivad astuda ainult need töölised, kes töölisühingu liikmeks olnud vähemalt kolm kuud, töölisühingud, töölise ühistegelised asutused ja nende ühingute ja asutuste liidud. See tagab seda, et töölise poolt asutatud pank ajajooksul ei läheks teiste ringkondade kätte.

Et panga poolt antud laenud oleksid küllaldaselt kindlustatud, selle üle on juhatus ja nõukogu kogu aeg valvel olnud. Et sel püüdel on olnud küllaldaselt tulemusi, võib tõendada see, et kümneaastase tegevuse vältel on tulnud kahjudesse kanda ainult kaks laenu, sedagi ainult vormiliselt: esimene 1936. a. (seda tasutakse järk-järgult) ja teine 1937. a. lõpul.

Panga äritunnid on vastavalt panga klientuuri huvidele õhtuti.

Panga juhtkond ja arvepidaja töötasid kuni 1934. aastani täiesti tasuta. Alates 1934. aastast otsustati võtta palgeline ametnik ja maksta juhatusel väikest tasu.

Panga omakapitalid on tõusnud hoogsalt ja järjekindlalt. Ainult hoiuseid pole pangal sel määral, kui peaks olema, aga see on ka arusaadav, sest

pank tugineb töölisele, kel pole võimalust suuri tagavarasid koguda ega hoiule paigutada. Tuginedes põhimõttele: „oma jalgel seista ja omaga välja tulla“, pole pank kümne aasta jooksul tarvitanud väliskrediiti ega rediskonti; siiski on suudetud pea kõiki laenusoove rahuldada. Laene on antud võimalikult vähemates summas ja laiemale hulgale, sellega vältides võimalikke suuremaid kahjusid.

Laenu olid 31. detsembril 1937. a. jaotatud suurusest järgmiselt:

30— 50 kr.	77	isikule	2.906 kr.
51—100 „	93	„	7.393 „
101—200 „	44	„	6.570 „
üle 200 „	4	„	1.100 „

K o k k u 218 isikule 17.969 kr.

Liikmeid oli ühispangal möödunud aastal 215. Aasta jooksul peeti 62 juhatuse koosolekut. Peale selle on nõukogu koos käinud 21 korda.

1937. a. juhatusesse kuulusid A. Pank, G. Raamat ja A. Kristian; nõukogusse G. Lind, K. Offril, E. Fuchs, J. Lall, K. Jalak ja E. Jomm; revisjoni komisjoni M. Öunapuu, R. Korb, O. Koplus, K. Hermann ja A. Grünberg.

Tartu Rätsepatöölise Ametiühisuse peakoosolek.

Pühapäeval, 23. jaan. pidas Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus oma 1938. aasta peakoosolekut Tartu Töölisühingute Keskkliidu ruumes Filosoofi tñ. 11. Liikmeid oli kokku tulnud 110. Päevakorras oli möödunud aasta tegevus ja kassade aruanded, eelarve vastuvõtmine ja valimised. Tegevus ja kassade aruanded kiideti üksmeelselt heaks. Nendest selgus, et juhatus oli nii mõneski asjas suutnud rohkem korda saata kui seda loodeti aasta algul. 1938. a. eelarve võeti vastu 555 krooni suurus, tulud ja kulud tasakaalus.

Valimiste osas tuli valimisele juhatus, siis peo ja matusetoimkonnad, usaldusmehed, revisjoni komisjon ja ametiühisuse saadikud Tartu Töölisühingute Keskkliidu nõukogusse. Juhatus valiti tagasi vanas koosseisus mõningate ümberpaigutustega, peale kahe liikme, kes tulid uued. Esimees Karl Kukk, abid Karl Offril ja Erich Kurss (uus), sekretär Voldemar Arula, abid Kaarel Keskpalu ja Voldemar Antik (uus); kassapidaja Burchard Oinas, abid Elmar Soodla ja Jüri Koitmaa; revisjoni komisjoni liikmed Robert Korp, Karl Paabstel ja Jaan Martma. T. T. Keskkliidu saadikuteks valiti Mart Adamson, Ferdinand Priks, Jüri Kask, Osvald Miitel ja Karl Haug, asemikkudeks Elmar Soodla, Jüri Koitmaa, Jaan Pählapuu ja Ida Adamson.

Eelmine aasta möödus T. R. Ametiühisuse juubeli tähe all, sest võidi tagasi vaadata 30-aastasele tööle. Seda sündmust mälestati sellekohase aktuse ja koosviibimisega peolaual, millest osa võttis ka üle kahakümne kutsutud külalise. Tegelikult on aga ühisus kaks aastat vanem, sest juba pärast 1905. a. 17. oktoobri (v. k. j.) manifesti asutati ühel oktoobrikuu päeval *Jurjevi Rätsepatöölise Ametiühisuse*, mille asutamiskoosolek, tookord küll ilma põhikirjata, toimus Jurjevi ülikoolis (nagu teda tookord nimetati). Selle eluiga polnud aga kuigi pikk, sest varsti kitsendati vabadust, mis oli antud, ja ka ametiühisus suleti, kuid salaja tegutses edasi, kuni jõuti niikaugele, et 18. juunil (v. k. j.) 1907. a. võidi kokku tulla *Tartu Rätsepatöölise Ametiühisuse* pidulikule avakoosolekule. Nimetatud päevaks jõudis kubernerielt kinnitatud põhikirja tagasi. Selleks mälestuspäevaks anti välja album kujuka ülevaatega ühisuse elust ja tööst. See on 242 lehekülge suur, kaunistatud kriitavhilt ja 60 pildiga, mida võiks soovitada igale ametiühinglasele, sest teos ei piirdu üksi oma ühisuse ajaloo loeteluga, vaid temast leiame rakukesti kogu Eesti töölislükkumise algajaloost. Albumi hinnaks on ainult 1.50 senti.

Vold. Arula.

Tartu Kivitöölise Ühingu koosolek.

Tartu Kivitöölise Ametiühisuse aasta-peakoosolek peeti 6. veebruaril s. a. töölismajas. Koosoleku avas esimees K. Jalak, 150 liikmest oli kokku tulnud 80 liiget. Koosoleku juhatajaks valiti K. Jalak, protokollijaks K. Lillo.

Ühisuse tegevus 1937. aastal toimus ilma suurema muutuseta. On tehtud organiseerimistööd ja püütud kaasa aidata töölise olukorra parandamiseks, sedavõrd kui see antud olukorras oli võimalik. Organiseerimise alal on suudetud linnas asuvaid kivitöölisi seni koondada ühisuse ümber: müürseppi 80%, pottseppi 90%, tänavasillutajaid 70% ja peale nende vähesemal määral teisi kivitöölisi. Ainult peipsiäärsetes osakondades on liikmete arvus langus, sest pole suudetud nende tegevust küllaldaselt elustada nende osakondade kauguse tõttu, samuti on olnud kohalikkude osakondade tegevus loid sealsete juhatuste saamatuse tõttu. Loodame, et kui valitakse uued juhatused, siis ka seal algab liikmete arvus tõus. Et möödunud suvel tööd oli küllaldaselt, siis tõusid veidi ka müürseppade palgad, kuid mitte sellisel määral kui elukallidus. Pottseppadel on maksev 1936. aastal sõlmitud kollektiivleping, mida võib eesti oludes pidada eeskujulikuks. Peale selle on korraldatud ühiseid koosviibimisi ja üks ühine väljasõit.

Kassaruande kandis ette kassapidaja R. Pehtla. Sissetulekuid on olnud: liikmemakse 376.30, sisseastumismakse 22.—, pidude arvel 236.25, matusekassa arvel 240.86, hoiult 110.—, kollektiivlepingu rikkumise trahvi ettevõtjalt J. Lukult 50.—, mitmesuguseid tulusid 12.10. Väljaminekuid on olnud: juhatuse tasu 32.—, organiseerimiseks 12.35, pidude arvel 309.13, matusekassa arvel 302.50, toetuste arvel 18.80, hoiule 100.—, liikmemaksude ja korterikulude arvel 140.56 ja mitmesuguseid kulusid 148.63.

Juhatuse valiti: K. Jalak — esimees, D. Reinstein — abi, F. Stein — sekretär, K. Lillo — abi, R. Pehtla — laekur, A. Prink — abi. Kõik vanad. Revisjonikomisjoni valiti: A.

Säre, A. Krusale ja A. Pruuli. Ühisuse nõukogusse valiti: A. Lester, O. Suits, J. Aria, E. Luug, K. Martinson, F. Paks, A. Pill, A. Laas, R. Mutsu, A. Tõnisson, A. Ehrlich, K. Krunt, M. Jersov ja O. Nielender. Tartu Töölisühingute Keskkliidu nõukogusse: K. Jalak, K. Lillo, A. Tõnisson, D. Reinstein ja F. Stein.

Koosolek, mis kestis üle nelja tunni, oli kõigis asjus üksmeelne ja asjalik.

A. P.

Tartu Nahatöölise Ühisuse peakoosolek.

Tartu Nahatöölise Ühisuse aastapeakoosolek peeti 13. veebr. s. a. töölismajas, Filosoofi 11. Koosolekust võttis osa 75 liiget. Koosoleku juhatajaks valiti G. Tens ja A. Ala, protokollijatjaks P. Rikker ja J. Tamre.

Tegevuse aruande andis esimees G. Tens. Ühisuse liikmete arvus on olnud väikene langus, mis aga pole möödunud, kui arvesse võtta eelmise aasta suurt tõusu, 180 liiget, sest harilik nähe on see, et massilise liikmete arvu tõusu juures ei jää kõk püsima. Koosolekuid on peetud: juhatuse — 55, peakoosolekuid — 3, ja organiseerimiskoosolekuid 4. Organiseerimiskoosolek tunduvad tagajärgi ei andnud, sest nagu näha, pole pealsetegijail huvi ühinemise vastu. See nähe tuleb vist sellest, et pealsetegemise alal Tartus töötavad enamuses noored naisterahvad, keda alati on olnud kõige raskem organiseerida. Sadulseppadel on aga jälle oma paralleelühing sellide koondise juures, seegi asjalolu mõjub pidurdavalt. Pealegi mõjub organiseerimise töösse takistavalt praegune olukord, mis ametiühingud on kõrvale tõrjunud töölise majandusliku olukorra parandamisest palgaolude korraldamisel. Siiski suutis ühisuse juhatas pikema kirjavahetuse tagajärjel kingseppade töötasu tõsta 10% võrra üldiselt, sest 1935. a. sobitatud kokkuleppes oli ette nähtud töötasu tõus, kui elukallidus peaks tõusma üle 10%. Ühisuse kaasabita seda poleks saavutatud. Peale selle on esitatud märgukirju töölise olukorra parandamise ja käsitööstuskoja asjus vastavatele ministriumidele ja E. T. Keskkliidule ning Tööliskojale, milledest aga seni tulu pole olnud. Meie esindaja on käinud isiklikult Sotsiaal- ja Majandusministri jutul ja praegu ootame järjekorda Riigihoidja jutule pääsemiseks ühes teiste ametiühingute esindajatega. Ka käesoleval aastal käib kohus ühisuse poolt boikoti alla pandud ettevõtjate V. Tralli, A. Sassi ja A. Kreili ning ühisuse selleaegse juhatuse vahel. Viimane, see on üksteistkümnes kord, oli asi Tartu ringkonna kohtusa arutusel 5. veebr. s. a., kus langetati süüdimõistev otsus. Kohus mõistis A. Pangale kaks nädalat, M. Öunpuule, G. Tensule, A. Solbale ja J. Prangale igale üks nädal aresti. Et aga siin on tegu põhimõttelise küsimusega, siis juhatas paneb ette edasi kaevata Riigikohtule, sest korra juba rahuldus Riigikohtus selles asjas meie kassatsiooni-kaebuse.

Koosolek tunnistas üksmeelselt juhatuse tegevuse heaks ja otsustas edasi kaevata Riigikohtusse ühisuse kulul.

Kassaruande kandis ette laekur A. Pank. Sissetulekuid on olnud: sisseastumismaksudest 11.50;

liikmemaksudest 782,50; kohtukulude arvel 125,—; laenu arvel 350,—; hoiu arvel 447,—; mitmesugusel arvel 52,65. Väljaminekuid: liikmemaksu arvel 123,70; korteri arvel 143,35; organiseerimise arvel 24,—; Kanasalvi arvel 58,83; kohtukulude arvel 103,20; sõidukulude arvel 72,40; haiguseabi arvel 81,—; matuseabi arvel 79,84; laenu arvel 385,—; hoiu arvel 689,07 ja mitmesugusel arvel 44,79. Rahaline seis 1. jaan.: kassas 17,—; hoiul 601,34; matusekassa 107,94 ja osamaks T. Töölisühispingas 30,—. Kokku 756,28. Kohustusi ei ole. Aruanne ja rahaline seis, mis revisjonikomisjoni poolt õigeks tunnistatud, kinnitati ühel häälel. Uus eelarve, mis koostatud ülejäägiga 123,80 ja on tasakaalus 865 krooniga, kinnitati ühes juhatusele luba andmisega summasid kulude arvel tarvilisel korral ühest osast teise kanda.

Uude juhatuse valiti: A. Pank, A. Solba, K. Koppel, J. Tamre, O. Hirsch, H. Visnapuu, A. Lillep, P. Rekker ja A. Vissak. Revisjonikomisjoni: A. Ala, A. Käsi ja Ojasoo. T. T. Keskliidu nõukogusse A. Solba, A. Pank, J. Tamre, O. Hirsch, Ojasoo, H. Visnapuu ja A. Ala.

Koosolek otsustas juhatusele ülesandeks teha ühisuse 30-ne-aastase kestvuse mälestamise puhuks korraldada koosviibimine, mis toimub käesoleval aastal.

A. P.

Pärnu tööliste elust.

Pärnu Tööliste Ühingu

korraldusel toimus järjekordne loeng ametiühingute aktiivile ja käitisevanematele 12. jaanuaril s. a., millest võttis osa rohkesti kohapealseid ametiühingulasi.

Loengul esines A. Elend ettekandega organiseerimistööst. A. Elend oma ettekandes mainis, et organiseerimisel tuleks teha nii-öelda ametiühingulist kasvatusööd iga töökaaslase juures. Eriliselt tuleks seda teha noorte juures, kuna viimased on eriti vastuvõtlikud oma vabal ajal kõigele muule „kraadekultuurile“, mitte aga ametiühingulisele tegevusele. Tihti alahinnatakse oma kutsetööd, tehakse endale illusioone ja tahetakse olla midagi muud kui tööline. Kuid varem või hiljem kujuneb see ometi endapetteks. Tuleb jõuda arusaamisele, et võideldes ühiselt, distsiplineeritult oma majandusliku elujärje parandamise eest kindlustame endile parema elujärje, ühes sellega saavutame ka võimaluse osa saada kõigist praeguse aja kultuurhüvedest.

Pärnu Nahatöölise Ühingu jalaõude valmistajate sektsiooni üldkoosolek.

Pühapäeval, 20. veebr. s. a. pidas P. N. Üh. Jalaõude Valmistajate sektsioon „Tööliskodus“ oma erakorralise üldkoosoleku. Ilmunud oli $\frac{3}{4}$ liikmeid.

Koosoleku juhatajaks valiti *Johan Jaakson* ja protokolljaks *M. Köpman*. Tegevuse ja kassa aruande kannab ette ühingu kirjatöötaja *K. Villemson*, millest ilmneb, et vaadata juhatuse kõigile pingutustele pole olnud ühingu (sektsiooni) tegevus kuigi edukas. Möödunud aasta kevadel võeti juhatuse alga-

tusel ette palgavõitluse aktsioon, kuid seda juba uue töötülide lahendamise seaduse alusel. Tookordse üldkoosoleku otsuse kohaselt määrati tööliste esindajateks ühingu juhatuse liikmed ja saadeti vastavad blanketid töölistele välja nimeliselt. Kuid volitusallkirju tuli kokku niivõrd väike %, et ei saadud selles asjas midagi olulist ette võtta. Käidi tööinspektori juures lahendust otsimas jne. Lõpuks selgus aga tööinspektori seletusest, et selle ala töölised palganõudmisel ei käigi otsest töötülide lahendamise seaduse alla ja oleks võinud töökohtade järgi talitada aktsiooni läbiviimisel iseseisvalt, ja nii käidi ja otsiti lahendust kuni oli möödunud kõige parem moment palganõude aktsiooni läbiviimiseks.

Kassa aruandes selgub, et rahaline läbikäik möödunud aastal on olnud 266 krooni ja 78 s. Üldiselt aga on andnud rahaline läbikäik m. a. puudu jääki.

Majandusaasta otsustati nüüdsest arvestada aprillist — aprillini, kuna enamal jaol Pärnu ühinguil on kõigil säärane moodus. Alates järgnevast majandusaastast peale otsustati parkerite sektsiooniga liituda täielikult, valida ühine juhatuse, ning ka kassad viia ühte ja seada sisse ühine asjaajamine, milline otsus leidis peakoosoleku poolt täielist heakskiitmist.

Aruande Eesti Nahatöölise Liidu möödunud aasta tegevusest kandis ette Liidu juhatuse liige *K. Villemson*, millest selgus, et ka sealpool tegevus pole olnud kuigi tagajärjekas, mis on tingitud mitmesugustest asjaoludest.

Lõpuks tehti juhatusele ülesandeks nimetada oma äranägemise järgi liikmeskonnast usaldusmehed ja neile kohuseks teha osa võtta enesearendamise õpingi praktilisest tööst, milline tegutseb Pärnu Töölisteühingu juures, et sisendada neile ametiühingulisi teadmisi ning kõne- ja esinemise oskust, mis on hädavajaline organiseerimise alal.

K. V.

Pärnu ametiühingute tegevusest.

Kesknädalal, 16. jaanuaril s. a., peeti Pärnu „Tööliskodus“ ruumes järjekordne kohalike ametiühingute esindajate, käitisevanemate ja käitiseõukogu liikmete järjekordne koosolek. Kuna seekordne koosolek oli juhtunud tööpäeva õhtule, siis ei olnud kõik käitised täiel määral esindatud.

Kava kohaselt refereeris koosolekul ka E. T. Keskliidu peasekretär *J. Jalaja* teemal: „Kas on karta uut majandusekriisi ja kuidas ametiühinguil selle vastu võidelda“. Mainitud referaat oli huvitav ja ette kantud küllalt selgejooneliselt, nii et seda kuulati huviga.

Järgnesid aruanded käitistest ja töökohtadelt.

Nahaparkimise käitistes seisukord teistega võrreldes on rahuldav, töötatakse täie koormatusega, kuna saaduste hinnad on tõusnud.

Tunnitasa keskmiselt: meestel 33 s., naistel 20 s.

„Lennuki“ saeveski. Tööl praegu 3 töolist. Chr. Frölingi saeveski. Töötab 2 vahetusega. Töötasu meestel 30 s., naistel 20 s. t. Ülejäänud saeveskid praegu seisavad ega ole ette näha töö algust enne kevadet.

Pärnu linna ehitusosakond. Tööl kuni 60 meest. Tunnitasa 27—40 senti.

A/s. Højgaard ja Schults. Suure silla ehitus. Tööl praegu 7 meest. Töö perioodiline, tunnitasa 28—37 senti.

Linna elektri jaam. 22 alalist töolist, ajutisi 14. Tunnitasa meestel 35—45 s. Kuuldavasti hakatakse võtma töölisi juure.

R. W. Whishaw' linaaidad. Tööl kuni 150 töolist, enamuses naised. Töötatakse 8 tundi, naistel tasu 110 senti päevas; käitiseõukogu puudub.

Mööblisepad. Töö tagasihoidlik, töötatakse kuni 8 tundi päevas, mille juures teenitakse tükitöö alusel keskmiselt 30 senti tunnis. Esindaja teatab, et vastaval tööalal tööstuskooli lõpetanud noored võetakse tööle võistluse tõttu odavalt, kusjuures vanemal töölisel surutakse töötasud alla.

Soovitab, et tööstuskool võtaks vastava tööala õpilaste vastuvõtmise reguleerimisele.

Jalanõude valmistajate esindaja teatab, et sellel tööalal pole üldse midagi head loota käsitsi töötamisel. Suureks võistlejaks on vabrikud ja mehaanilised tööstused. K. V.

Pärnu ühishaigekassa volinikkude üldkoosolek.

Puhkepäeval, 13. veebr. s. a. toimus Pärnu ühishaigekassa peakoosolek, millest võttis osa 176 volinikku.

Tähtsamaid päevakorrapunkte olid oma apteegi asutamise küsimus ja juhatuse valimine. Apteegi asutamine tunnistas peakoosoleku poolt tarvilikuks ja määrati eeltöödeks 3000 krooni. Apteek oleks ainult haigekassa liikmetele tarvitamiseks ja see kavatsetakse avada linna keskuses, et ta oleks kõigile kättesaadav.

Kassa aruanne, mis oli tasakaalus 12 miljoni sendiga ja näitas 1000 krooni ülejääki, võeti peakoosoleku poolt üksmeelselt vastu.

Juhatusse valiti: A. Elend, R. Peters, J. Saidla, V. Niit ja H. Raide. Kõik endised. Peab märkima, et eelnimetatud juhatuseliikmed on peaaegu kõik ka ametiühinglased ja nad valiti H. Kassa peakoosoleku poolt nüüd juba teist aega ametisse. K. V.

Viljandi Töölisühingu aastakoosolek.

Puhkepäeval, 23. jaan. s. a., pidas Viljandi Töölisühing oma aastakoosolekut, millest võttis osa võrdlemisi perekas

kogu liikmeid. Koosolekut juhatas Kõverjalg, protokollis Malin. Kinnitati möödunud aasta tegevusaasta aruanded.

Ühing on muretsenud endale läinud aastal paremad ruumid, on korraldanud lugemislaua ja pannud aluse raamatukogule. Töölise majandusliku olukorra parandamiseks on astunud samme nii koha peal kui ka valitsusasutuste ees, ja mõnes suhtes saavutatud häid tulemusi.

Pikemad vaieldused kerkivad üles liikmemaksu määramise ümber. Osa liikmeid tahab maksu endises suuruses, teised jälle leiavad, et ühingu majandusliku sõltumatuse saavutamiseks tuleks liikmemaksu tõsta ühelt kroonilt kahele kroonile aastas. Kolmas ettepanek on — poolteist krooni aastas. Hääletamisel läheb läbi ettepanek tõsta liikmemaks kahele kroonile aastas. Märkimata ei saa jätta ka asjaolu, et isegi juhatas, kes koostas eelarve ilma lahkarvamisteta ja võttis eelarvesse liikmemaksu 2 kr. aastas, jagunes üldkoosolekul vaielduste tõttu sedavõrd, et kõik kolm erinevat ettepanekut liikmemaksu suuruse kohta tehti juhatuseliikmete poolt.

Eelarve võeti vastu juhatuse poolt esitatud kujul tasakaalus 1.212 krooniga. Suurem osa kuludest moodustab ruumide üür ja lugemislaua ülalpidamine. Samuti tahetakse täiendada ka raamatukogu ja muretseda juure inventari. Esmakordselt on ka alus pandud tagavarakapitalile, milleks eelarves on ette nähtud 80 krooni.

Valimistel uude juhatusse seati üles 10 kandidaati, kelle hulgast valiti juhatas järgmises koosseisus: esimees — Joh. Robas, sekretär — Viktor Malin; laekur — Joh. Jürgenson; abiesimees — Peeter Puis ja varahoidja — Manuel Roht.

Revisjonikomisjoni valiti: Jaak M u k k, Enn A a s a m a a ja Mihkel T a m m.

Läbirääkimiste all puudutati organiseerimise vajadust ja leiti olevat tarvilik ühingu ümber koondada seni organiseerimata kutsealad. Edasi peeti tarvilikuks lugemislaua täiendada tehnilise kirjandusega, mis seni täielikult puudub. Lõpuks pandi juhatusele südamele, et ta püüaks enam selles suunas tegutseda, mis aitaks liikmeile koondada ühingu ümber, muutes ühingu ruumid kohaks, mis oleks tõeline töölise kodu ja kuhu iga liige läheks meeleldi. V. M.

Viljandi T. Ehitustöölise sektsiooni üldkoosolek

peeti 30. jaan. s. a. Koosolekut juhatas Sirva, protokollis Malin.

1937. a. aruande kandis ette esimees Robas. Kassaruanne, mis on tasakaalus 71,75 kr., võeti vastu ilma vaielusteta. Tegevusearuandes mainiti võitlust vangide tööjõu kasutamise vastu. Vangimajade peavalitsusse saadetud märgukirja põhjal on Viljandis eaehitustöödel vangide tööjõu kasutamine keelatud. Nagu kiuste just selle otsuse vastu on tikkunud ettevõtjad ja töösturid Viljandis töölisi vangidega asendama. Et kaitsta tööliste huvisid, pidi ühing järjest valvel olema, mistõttu tuli ka protestidega esineda nii töösturite, ettevõtjate kui ka vangimajajärela ees, millel oli seevõrra tagajärgi, et vangide tööjõu koondamist suudeti takistada.

Liikmemaksu määramine 1938. aastaks oli valusamaid päevakorra-punkte. Küsimuse ümber tekkisid pikemad vaieldused, mille tagajärjel tehakse ka väga mitmesuguseid ettepanekuid liikmemaksu määrade kohta. Hääletusel läheb läbi ettepanek, mille järele liikmemaks astas oleks Kr. 1,50 — s. o. 50 senti suurem kui läinud aastal, kusjuures 1 kr. jääb juhatuse tarvitada, kuna 50 senti kasutamise otstarbe määrab üldkoosolek.

Juhatusse valiti: Joh. Robas, Joh. Jürgenson, Erich Mitt, Hans Muni ja Olev Koitla-Kõverjalg. Revisjonikomisjoni valiti: Aug. Mitt, Peeter Timmat ja Johan Pepper.

Läbirääkimiste all tehti uuele juhatusele ülesandeks ühingu lugemislaua täiendada ehitustehnilise ajakirjandusega ja otsida võimalusi ühingu raamatukogu täiendamiseks, mis tarvilik tööliste hariduselise tasapinna tõstmiseks.

Palju pahameelt sünnitab ka kutseoskuse-asi. Iseäranis vanemad töölisel kurdavad, milliseid raskusi neil on kutsetunnistuse saamisega. Tehakse uuele juhatusele ülesandeks esitada märgukiri vastavale ministeeriumile, et kutseoskuse seadus muudetakse nõnda, et vanemad töölisel saaksid kutseoskuse tunnistused registreerimise korras kätte. Ka eksamil peaks rohkem tööliste hariduselise tasapinnaga arvestatama ja ei tohiks nõuda ülemäära suuri teoreetilisi teadmisi. On tihti ette tulnud, et tööline on praktika sooritanud, kuid teoorias lastakse teda käia mitu korda eksamil.

Koosolekust võeti võrdlemisi elavalt osa ja see kestis üle kahe tunni.

V. M.

Viljandi jalanõutöölise Ühingu üldkoosolek.

20. veebr. k. a. pidas Viljandimaa Jalanõutöölise Ühingu oma üldkoosolekut.

Koosolekut juhatas Lints ja protokollis Toonikus.

Kassa aruanne, mis tasakaalus 366.72 krooniga, võeti vastu ühelhäälele. Tegevusearuandest selgub, et möödunud streigi tagajärjel hulgaline liikmete väljalangemine on peaaegu seisma jäänud. Praegu on nimekirja järele liikmeid 50.

Liikmemaksuks 1938. a. määratakse 10 senti kuus, kuna eelmise aasta liikmemaks oli

17 senti kuus. Seega alandati liikmemaksu 7 senti kuus.

Eelarve, mis koostati tasakaalus 335 krooniga, võeti esitatud kujul vastu.

Juhatusse valiti Albert Essenson, Theodor Toonikus, Aug. Lints, Johan Esmann ja Mihkel Link (uus).

Revisjonikomisjoni pääsesid J. Kukkk, J. Koppel ja A. Tamberg.

Läbirääkimiste all puudutati jällegi vanglatöö küsimust. Kurdeti, et vaatamata kõigile abinõudele, mis ühing on tarvitusele võtnud, ei ole suudetud vangla võitlust kõrvaldada. Juhatusel andmetel lasevad mõned suuremad ärid oma töid teha vanglas, mis halvab tunduvalt ausate kodanike soovimalusi. Kõik ministeeriumides-käimised ja märgukirjad ei ole suutnud sellele piiri panna.

Ka käsitööstuse koja alla kuuluvuse suhtes ei oida rahul. Praegu kuulub kingseppi käsitööstuse koja alla, kuna suurem osa sinna ei kuulu. Asja selguse mõttes esitatakse uuele juhatusele soovivaldus, et see lahendaks põhjalikult küsimuse, kas kingsepp on tööline või mitte, kui ta teeb magasinistöid.

V. M.

Kultuuritöö Viljandi Töölisühingus.

8. veebruarist alates toimuvad Viljandi Töölisühingus igal teisipäeval töökaitseinspektori hr. Vardi loengud teemal: „Töökaitse seadused.“

11. veebruarist alates iga reede on Töölisühingu ruumes loeng „Tööõigusest“; lektoriks on õigusteadlane O. Past.

V. M.

Viljandi pottseppade koosolek.

15. veebr. k. a. pidasid Viljandi pottseppad Kaub.-Tööstusk. Viljandi esind. ruumes oma aasta koosolekut, millest osa võttis 21 liiget. Kuna liikmeid ühingus on nimekirja järgi 22, siis oli seega liikmeskond koos peaaegu 100-protsendilisel.

Ühingu möödunud aasta kassa- ja tegevusearuanne võeti vastu ühelhäälele, niisamuti kinnitati eeloleva tegevusaasta eelarve ja tegevuskava.

Ühingu uude juhatusse valiti Joh. Jaska, Joh. Pirn, Alfred Kallas, August Tomp ja Aug. Maidre. Revisjonikomisjoni valiti A. Kaur, M. Säsku ja A. Jürine.

Läbirääkimiste osas puudutati ka tööhindade normeerimise küsimust. Kuna tööhooaja algus veel üsna kaugel ees on, siis selles midagi kindlat veel ei otsustatud, piirduti vaid nõupidamisega.

Nagu selgus, ahvardavad potivalmistajad eelolevast kevadest alates potihindu tunduvalt tõsta, kuna toorsavi ja küttematerjalide hinnad on tublisti tõusnud. Viljandis on toorsavi muutunud üle 300% kallimaks. Seni Viljandi linnavalitsus müüs pottseppadele savi 25 senti koorem, kuid hiljuti tõsteti koorma hind 1 kr.

Hindade normeerimiseks korraldatakse aprillikuus uus koosolek.

8. mail k. a. Viljandi Pottseppade Ühingu saab 10-aastaseks, ja sel puhul otsustati korraldada omavaheline pidulik koosviibimine.

V. M.

Viljandi rätsepatöölised tegid ametiühingu.

Juba pikemat aega on Viljandi rätsepatöölised katsetanud oma ametiühingu loomisega, kuid seni on see ikka ebaõnnestunud mõningail põhjusil.

27. veebruariks k. a. oli jällegi kokku kutsutud rätsepatöölise koosolek ühingu loomise eesmärgiga, mis seekord ka õnnestus. Viimasel koosolekul ei mindud välja enam iseseisva ühingu asutamise mõttega, nagu varem, vaid ette oli nähtud Tallinna Rätsepatöölise ühingu osakonna avamine Viljandis.

Koosoleku avas Rätsepatöölise Liidu esimees Oja, kes tervitas Viljandi rätsepatöölisi Tallinna tööliste nimel ja soovis koosolekule head kordaminekut.

Koosoleku juhatajaks valiti A. Laas ja protokollkirjutajaks P. Hints.

Kõnega organiseerimise tähtsusest esines Rätsepatöölise Liidu sekretär Uukivi. Kõneleja näitas oma lühikeses, aga sisukas ettekandes ära, missugune kasu on

töölistel ametiühingust, põhjendades seda näidetega tegelikust elust.

Tallinna Rätsepatöölise Ühingu osakonna avamise ettepanek võeti vastu ühelhäälel.

Osakonna juhatuse valiti A. Laas, P. Hints, Mary Malin, Rohla ja Rannik.

Revisjonikomisjoni valiti E. Jürgenson ja H. Persim.

Liikmemaks jaotati nelja kategooriasse: I kategooria 30 senti kuus, II kat. — 25 s. kuus, III kat. — 15 s. k., IV kat. — 10 s. k., Sisseastumismaksuks määrati 50 senti.

Et noorel ühingul tuleb ka kohe rahalisi väljaminekuid teha, kassa aga puudub, siis annetas sms. Johan Pihlak ühingu 5 kr., mis tänuja vastu võeti.

Juhatus koosolekute ja asjaajamise ajaks määrati esmaspäevane päev, kell 20, Tasuja puistee nr. 1 A. Laasi toas.

Koosolek kestis üle kahe tunni ja lõpes heas meeleolus. V. M.

Välismaine ringvaade.

Rahvusvahelisi konverentse, mis väärivad märkimist, peetakse lähemal kuudel õige mitu. Olgu siinkohal märgitud vaid järgmised: Rahvusvahelise Ametiühingute liidu juhatuse koosolek on 16. ja 17. märtsil Pariisis, Rahvusvahelise Ametiühingute liidu juhatuse ja Ehitustöölise, Maali- ja Kivitöölise Rahvusvahelise Kutsesekretariaatide ühine eelkonverents peetakse 13. ja 14. mail Oslos; Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu juhatuse koosolek — Oslos 16. mail ja R. A. L. Nõukogu konverents samuti Oslos 17.—21. maini; samas linnas peetakse veel 18. mail Rahvusvahelise kutsesekretariaatide üldine konverents ja 23. mail Norra Ametiühingute Keskliidu kongress, millest külalistena võtavad osa teiste rahvusvaheliste asutuste esindajad, kes ju samal ajal viibivad Oslos.

*

Vene ametiühingute liitumisest Rahvusvahelise Ametiühingute liiduga ei saa asja, sellekohase otsuse tegi R. A. L. juhatuse. Sellele seisukohale asuti põhjusel, et Vene ametiühingud seadsid üles liiga raske tingimused ja teisest küljest — nad tõrguvad esitamast soovivaldust RAL sisseastumiseks, nagu seda nõuab Internatsionaali põhikirj. See juhatuse otsus tuleb aga veel kinnitamisega RAL nõukogu konverentsil Oslos.

*

Belgia ametiühingute liidu viimasel kongressil, mis peeti 5. detsembril Brüsselis, otsustati muuta senine keskliidu nimi. Seni hüüti keskliitu Belgia Ametiühingute-komisjoniks, nüüdsest peale on aga ta ametliku nimeks „Belgia Ametiühingute Keskliit“. Kuid asi ei seisaks üksnes nimemuutuses, vaid seda kongressi peetakse pöördelise tähtsusega

sündmuseks belgia ametiühingulises ajaloos. Ühes nimega muudeti ka keskliidu põhikirj ja organisatsioonile anti uusi ülesandeid. Tähtsamaid muudatusi on kaks: 1) liitunud organisatsioonide poolt algatatud aktsioonide toetamise korraldamine ja 2) Keskliidu enese poolt aktsioonide algatamise õigus.

„Tähtsamate konfliktide“ puhul, kus „puudutatud põhimõttelised ametiühingulised küsimused või üldtähtsusega asjad“, võib keskliidu üleriiklik nõukogu, kui seks esitatakse „motiveeritud palve“, pöörduda teiste organisatsioonide poole „rahandusliku solidariteedi“ ülesnäitamise mõttes ja „konflikti laiendamiseks ka teiste organisatsioonide peale“. Peale selle on nõukogul „õigus“ säärastel juhtudel tõsta kõigi liikmete erakorralisi makse aktsiooni teostamiseks. Kuid sel korral peavad olema täidetud teatud tingimused, mis on üksikasjalikult nähtud ette. Muuseas peab see organisatsioon, mis palub toetust, panema toime liikmeskonna üldhääletuse ja konflikti poolt peab hääletama vähemalt kaks kolmandikku liikmeid. Peale selle see organisatsioon peab võima ise toetada liikmeskonda vähemalt nelja nädala jooksul. Aktsioon peab olema kooskõlas organisatsiooni põhikirjaga ja organisatsioon peab võtma omaks Ametiühingute Keskliidu poolt otsustatud toetamisviisi, samuti ka hoolitsemise selle eest, et liikmeskond tunnustaks Keskliidu otsuseid. Lõpuks võib Keskliidu Nõukogu, kuulates ära asjastuhvitatud organisatsioonide juhatuste arvamised, omal algatusel igal ajal otsustada, et „võitlus tuleb lõpetada ja asuda otsekohe tööle“. — Töölisele, kes on kutsutud üles kaastunde-aktsioonile ja keda hiljem aktsioonist osa-

võtmise pärast vallandatakse, on kindlustatud täielik moraalne ja materiaalne rahuldus.

Peale nende kaastunde-aktsioonide on „Keskliidu Nõukogul õigus algatada liikumisi — kaasa arvatud ka üldstreik —, kui seda nõuavad üldised huvid või kogu tööliskonna huvid, või kui on kaalul ametiühinguliste organisatsioonide elu ja vabadus, või kui maa demokraatlikke asutusi ähvardab hädaoht“.

*

Taani ametiühingute keskkliit sai jaanuarikuul 40 aastat vanaks. Nimelt 3. jaanuaril 1898. aastal peeti esimest ametiühingute ülemaalist konverentsi, kus otsustati ka Keskkliidu asutamise küsimus. Tollel konverentsil oli 405 esindajat ümmarguselt 70.000 organiseeritud töölise poolt. Tänapäeval on Taani Ametiühingute liidu ridades 430.000 liiget; paljudes tööstusharudes on töölised 100-protsendiliselt organiseeritud. Keskkliidu liikmete arv on eriti jõudsasti kasvanud just viimastel aastatel, nõnda et praegu seisab veel ainult 34.000 organiseeritud töölisel väljaspool Keskkliitu.

Kohe oma tegevuse algul — 1899. aastal — tuli Keskkliidul teha läbi raske võitlus, kuna ettevõtjad kuulutasid välja töösuolu, et alguse peale lämmatada tärkavat ametiühingulist liikumist. Selle võitluse tulemuseks oli igatahes kollektiivlepingu sõlmimine, mille alusel loodi asjalikud vahekorrad ettevõtjate ja töölise läbikäimiseks. Kuna taani töösturkond on organiseerunud tsentralistlikumalt kui ühegi teise maa töösturid, ja töökonfliktide puhul töösturkonna keskasutus omab täie autoriteedi, siis oli äärmiselt tähtis ja vajalik, et ka ametiühingud koondusid tihedalt oma Keskkliidu ümber.

Taani ametiühingute tähtsamaks tänapäeva probleemiks on töötülide otsese vahenduse meetodite küsimus ja eriti sellega ühenduses olevate otsuste tegemine, et vältida riigi vahelesegamist, mis viimastel aastatel korduvalt on juhtunud ettevõtjaskonna töösulupoliitika tõttu. Ametiühingutes on see probleem olnud korduvalt uurimise ja kaalumise aineks. Üldiselt tunnustatakse vajadust veel enam välja arendada Keskkliitu, et ta suudaks võimsalt panna vastu ettevõtjaskonna kallaletungidele.

*

Briti ametiühingulised organisatsioonid on viimastel aastatel erilist rõhku hakanud panema nais-töölise organiseerimistööle, ja seda põhjusel, et organiseeritud nais-töölise arv ei kasvanud sel määral, kui kasvas nais-töölise arv käitistes. Inglismaal töötab tööstuses 3,6 miljonit nais-töölis, neist

on aga organiseeritud kõigest 450.000 vabaametiühingutes. Viimasel ametiühingute kongressil rõhutati, et nais-töölise nõrk organisatsiooniline tase on ohtlik kogu tööliskonna elustandardile ja naiste palgad, mis ei küüni elukalliduse tasemeni, suruvad kogu palgataset allapoole. Sellepärast kutsutakse üles kõiki meesliikmeid aidama kõigiti kaasa nais-töölise organiseerimise edukaks läbiviimiseks. Edasi võetakse veel kord omaks põhimõte, et ühesuguse töö eest peab maksetama ühesugust palka, hoolimata sellest, kas töötaja on naine või mees. — Töö edukaks arendamiseks asutati kõigis kohalikes ühingutes erilised naiskomiteed, kelle ülesandeks on eeskätt koondada haigla- ja majateenijaid, millised nais-töölise kategooriad on kõige vähem organiseeritud. — Ühtaegu töötati välja musterlepingu majateenijatele, mis näeb ette muuseas kaks tundi päevas vaba aega; siia juure tuleb veel arvata kaks tundi söögiaega, kaheksa tundi katkestamatut ööpuhkust, kaks vaba poolpäeva nädalas ja 12-kuulise teenistuse järele 14 päeva tasuta puhkust ühes lisatasuga toidu ja korteri eest.

Jaanuari lõpul pidas inglise ametiühingute nõukogu erakorralist koosolekut, kus muuseas arutati vene ametiühingute liitumise küsimust RAL-ga. Nõukogu kinnitas omalt poolt soovi, et selle küsimuse lõplikul otsustamisel tuleb pidada kinni RAL põhikirja nõuetest täpselt samuti, nagu seda tehakse iga sisseastuda soovija puhulgi, ilma et vene ametiühingute suhtes tehtaks mingisuguseid erandeid. Nõukogu kohustas oma esindajaid sellekohaste seisukohtadega esinema ka RAL nõukogu koosolekul Oslos.

*

Rootsi ametiühingute hetkeliseks põnevamaks päevaküsimuseks on palgalise suvepuhkuse sisse-seadmise probleem. Ametiühingud on seda korduvalt kaalunud ja nüüd moodustas valitsus ka erikomisjoni asjatundjatest, kes peab koostama vastava seaduse-eelnõu põhijooned. Esialgu on komisjon, millest võtavad osa ka Ametiühingute Keskkliidu esindajad, tunnustanud vajalikuks suvepuhkuse sunduslikkuse mõtte. Edasi ollakse aga arvamisel, et seadus suurelt osalt saab ainult seda aktsepteerida, mida ametiühingud kollektiivlepingute kaudu on suvepuhkuse alal juba saavutanud, ja vahest ainult üks väike osa organiseeritud töölisest saaks ehk seaduse kaudu veidi paremusi. Rõhuvat osa kollektiivlepingute kaudu ongi juba töölisetele kindlustatud 6-päevane palgaline suvepuhkus.

SISU: 1) Ametiühingute ülesandeid palgaaktsiooni ettevalmistamisel. 2) Tekstiiltöölise päevaküsimusi. 3) Maa-tööstörahva ametiühingulise organiseerimisest. 4) Töölised ja tööandjad. 5) Madalatest liikmemaksudest ametiühinguis. 6) Andmeid tööinspektsiooni tegevuse kohta 1937. a. 7) Prof. Piibu ülevaade töötülide lahendamise komisjoni tegevusest. 8) Iseloomuliku maailmamajanduslikust olukorrast. 9) Eesti majanduslik areng iseseisvuse kestel. 10) Ringvaade. 11) Välismaine ringvaade.

Tegev- ja vastutav toimetaja: J. Jalaja.

Väljaandja: E. Töölisühingute Keskkliit. Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 41—5, telefon 460-52; avatud igal tööpäeval kella 10—12 ja 18—20.

Ilmub kuus vähemalt 16-leheküljelise numbrina.

Ilmunud 12. aprillil 1938.

Tellimishind: aastas 1 kroon, 6 kuud 60 senti; üksiknumber 10 senti. Kuulutuste hind: 1 lk. — 30 krooni, ½ lk. — 16 kr., ¼ lk. — 8 kr., ⅓ lk. — 5 kr. Kuulutused tekstis ja esiküljel 50% kallimad.

R. Tohver & Ko trükk, Tallinn, Tartu mnt. 49

Riigiparlamantkogu.

№ S 4396